

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

SEKTÖREL ARAŞTIRMALAR

PAMUK İPLİĞİ SEKTÖRÜ

SA/99-8-14

**HAZIRLAYAN
A. HAKAN ATİK
KIDEMLİ UZMAN**

ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ

**Temmuz 1999
ANKARA**

TKB MATBAASI

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	2
I. PAMUK	5
II. DÜNYADA PAMUK ¹	5
II.1. DÜNYA PAMUK TÜKETİMİ VE ÜRETİMİ	6
II.2. DÜNYA PAMUK TİCARETİ.....	9
II.2.1. 1998/99 Sezonu Pamuk İhracat Bağlantıları.....	9
II.2.2. Ekstra-Kalite Pamuk İhracat Bağlantıları.....	9
III. TÜRKİYE'DE PAMUK	11
III.1. TÜRKİYE HAM PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ	12
III.2. TÜRKİYE HAM PAMUK DIŞ TİCARETİ	14
IV. PAMUK FİYATLARI	16
V. PAMUK İPLİĞİ	17
V.1. İPLİK EĞİRME SİSTEMLERİ	18
V.1.1. Ring Eğirme Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları	18
V.1.2. Rotor İpliğin Avantaj ve Dezavantajları	19
VI. DÜNYA GENELİNDE YATIRIMLAR - MAKİNE SEVKİYATI ⁴	19
VI.1. KISA ELYAF İĞLER (SHORT STAPLE SPINDLES).....	21
VI.2. UZUN ELYAF İĞLER (LONG STAPLE SPINDLES).....	23
VI.3. OPEN END ROTORLAR (OPEN END ROTORS)	24
VII. DÜNYADA PAMUK İPLİĞİ KURULU KAPASİTESİ VE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ	26
VII.1. DÜNYA KISA ELYAF İĞ KURULU KAPASİTESİ.....	26
VII.2. DÜNYA UZUN ELYAF İĞ KURULU KAPASİTESİ	28
VII.3. DÜNYA OPEN END ROTOR KURULU KAPASİTESİ	29
VII.4. DÜNYADA PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ.....	30
VIII. TÜRKİYE'DE PAMUK İPLİĞİ YATIRIMLARI, PAMUK İPLİĞİ EĞİRME KAPASİTESİ VE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ	31
VIII.1. TÜRKİYE'DE PAMUK İPLİĞİ YATIRIMLARI VE PAMUK İPLİĞİ KURULU KAPASİTESİ	31
VIII.2. TÜRKİYE'DE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ VE KAPASİTE KULLANIMI.....	34
VIII.3. PAMUK İPLİĞİ ARZ-TALEP KARŞILAŞTIRMASI VE TAHMİNİ KAPASİTE KULLANIMI.....	37
VIII.4. TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ DIŞ TİCARETİ.....	37
VIII.5. PAMUK İPLİĞİ FİYATLARI	39
GENEL DEĞERLENDİRME	40
YARARLANILAN KAYNAKLAR	44

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1 : DÜNYA PAMUK ARZI VE PAMUK ARZININ DAĞILIMI	6
TABLO 2 : PAMUK İHRACAT BAĞLANTILARI	10
TABLO 3 : EKSTRA-KALİTE PAMUK İHRACAT BAĞLANTILARI	11
TABLO 4 : TÜRKİYE PAMUK ARZI VE KULLANIMI (1980/81 – 2002/03) ..	13
TABLO 5 : TÜRKİYE HAM PAMUK DIŞ TİCARETİ (1990/91 – 1996/97)	15
TABLO 6 : DÜNYA PAMUK FİYATLARI	17
TABLO 7 : TİPLERİNE, BÖLGELERE VE BAZI VARIŞ ÜLKELERİNE GÖRE EĞİRME MAKİNELERİ SEVKİYATI, (1988-97)	21
TABLO 8 : <i>KISA ELYAF İĞ</i> MAKİNELERİ SEVKİYATININ BÖLGE VE BAZI VARIŞ ÜLKELERİNE GÖRE DAĞILIMI, (1996-97)	22
TABLO 9 : <i>UZUN ELYAF İĞ</i> MAKİNELERİ SEVKİYATININ BÖLGE VE BAZI VARIŞ ÜLKELERİNE GÖRE DAĞILIMI, 1996-97	24
TABLO 10 : <i>OPEN END ROTOR</i> SEVKİYATININ BÖLGE VE BAZI VARIŞ ÜLKELERİNE GÖRE DAĞILIMI, (1996-97)	26
TABLO 11 : BÖLGELER VE SEÇİLMİŞ ÜLKELER İTİBARIYLA DÜNYA <i>KISA ELYAF İĞ</i> KURULU KAPASİTESİ (1995-96)	27
TABLO 12 : BÖLGELER VE SEÇİLMİŞ ÜLKELER İTİBARIYLA DÜNYA <i>UZUN ELYAF İĞ</i> KURULU KAPASİTESİ (1995-96)	28
TABLO 13 : BÖLGELER VE SEÇİLMİŞ ÜLKELER İTİBARIYLA DÜNYA <i>OPEN END ROTOR</i> KURULU KAPASİTESİ (1995-96)	30
TABLO 14 : DÜNYADA PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ (1993-1996)	31
TABLO 15 : MODEL-YILI İTİBARIYLA TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ EĞİRME MAKİNELERİ KAPASİTESİNİN DAĞILIMI (1959-97)	32
TABLO 16 : TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİM KAPASİTESİ (1994-97)	34
TABLO 17 : TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ VE KKO (1990-98)	36
TABLO 18: PAMUK İPLİĞİ ARZ -TALEP KARŞILAŞTIRMASI VE K.K.O.	37
TABLO 19 : TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ DIŞ TİCARETİ (1990-98)	38
TABLO 20 : PAMUK İPLİĞİ YURTIÇİ FİYATLARI	40

GİRİŞ

**Sanayi Devrimi'nden bahseden,
pamuktan da bahsediyor demektir.**

**E. J. HOBSBAWM, 'Sanayi ve
İmparatorluk' (1969)**

Tekstil-konfeksiyon endüstrisi, dikey olarak birbiriyle girdi-çıkı ilişkisi içinde bulunan birçok alt sektörden oluşmaktadır. Üretim aşamalarının çeşitliliği nedeniyle, çok sayıda ara ve nihai malın üretildiği tekstil-konfeksiyon sektörü, özellikle karmaşık ve farklılaşmış ürün yelpazesi, istihdam imkânları ve ihracat potansiyeli açısından dışa açık büyüme modellerinin benimsendiği, gelişme sürecindeki ülkelerde kilit sektörlerin başında gelmektedir. Aslında hemen hemen tüm ülkelerde tekstil-konfeksiyon sektörü çeşitli kapsam ve düzeylerde varolmasına karşın, görece önemi ve kritik rolü, esas olarak büyüme-sanayileşme ve dış ticaret açısından ortaya çıkmaktadır. Başka bir anlatımla, karşılaştırmalı üstünlüklere ve faktör donanımına bağlı olarak büyüme ve sermaye birikimi bakımından tekstil-konfeksiyon sektörünün ön plana çıkması, açık ekonomilerde daha belirgin olmaktadır (Küçükler, 1999: 51- 53).

1920'li yıllardaki kuruluşundan 1950'lere değin Türk tekstil endüstrisi, devletin başat olduğu bir yapıda faaliyetini devam ettirmiştir. Tekstil ürünleri imalatı da 1950'lerde başlayan sentetik lif üretimine kadar olan süreçte, pamuğa dayalı olarak sürmüştür. Özel sektörün endüstriye ilk girişi 1960'lı yıllarda pamuk ipliği üretimiyle başlamış, bunu 1970'li yıllarda sentetik iplik üretimi izlemiştir (Bodgener, 1997: 9).

Türkiye ekonomisinin 1980'lerin başından bu yana dahil olduğu dışa açılma ve dünya ekonomisiyle eklemlenme sürecinde; öncelikle mal piyasaları dış dünyaya açılmış, yüksek oranlı bir devalüasyonu takiben döviz piyasası esnekleştirilmiş, ticaret kotalarına dayalı ithalat rejimi 1983'te serbestleştirilmiş ve 1990'lara değin bir dizi reform ile tarife oranları düşürülmüştür (Köse ve Yeldan, 1998: 45). İşte bu yılların, Türk tekstil sektörünün değişim sürecinin başlangıcını oluşturduğu ifade edilmektedir (Erdoğan, 1998: 38). Bu çerçevede 1980'li yıllar, sektörün her anlamda yıldönümü niteliğindedir. Sektörü bugünkü niteliğine ve ülke ekonomisindeki gücüne kavuşturan ekonomi politikaları ve yurt dışında, gelişmekte olan ülkeler lehine kayan tekstil üretimi avantajları, sektöre yeni bir boyut kazandırmış, sektör Türk ekonomisine ağırlığını koymuştur. Gerçekten de, sanayileşmiş ve yeni sanayileşen

ülkelerin ekonomik gelişme süreçlerine tarihsel bir perspektiften bakıldığında, tekstil-konfeksiyon sektörünün sistematik ve tutarlı bir biçimde ön planda yer aldığı ve kritik bir rol üstlendiği göze çarpmaktadır (Küçüker, 1999: 53).

Bugün için, Türk tekstil sektörünün ulusal ekonomi içinde almış olduğu yerin ve bir iktisadi aktör olarak oynamakta olduğu rolün değerlendirilmesinde aşağıdaki göstergeler (Tekinel, 1999: 44) ön plana çıkmaktadır.

- ↳ *GSMH içindeki payı % 10,14*
- ↳ *Toplam sanayi sektörü üretimi içindeki payı % 39,0*
- ↳ *İmalat sanayii üretimi içindeki payı % 47,4*
- ↳ *Toplam istihdam içindeki payı % 21,0*
- ↳ *Toplam ihracat içindeki payı % 38,3*

Söz konusu istatistikler, tekstil sektörüne ilişkin yapılacak olumlu ya da olumsuz değerlendirmelere ışık tutmakta ve önümüzdeki yıllarda, ihracatın sürüklediği bir sınıf büyüme modelinde, tekstilin Türk ekonomisinde oynayacağı rolün serinkanlı bir biçimde analizine imkân sağlamaktadır.

Bu çalışmada, esas itibariyle, Türk ekonomisinin gelişimindeki rolüne kısaca değinilen tekstil-konfeksiyon sektörünün önemli bir *mamul-yarımamulü* konumundaki **pamuk ipliği** alt sektörü değerlendirilmiştir. Pamuk ipliği tek başına düşünüldüğünde, tekstil sektörünün önemli bir çıktısını oluşturmaktadır. Diğer taraftan, sektörün bütünü dikkate alındığında ise, pamuklu dokuma alt sektörünün temel girdisidir. O bakımdan, pamuk ipliğinden bahsederken, mamul-yarımamul deyimini rahatça kullanılabilir.

Çalışma ile ilgili olarak belirtilmesi gereken bir diğer husus da, pamuk ipliği alt sektörüne girmeden önce, pamuklu tekstil sektörünün ana hammaddesi olan ve *beyaz altın* olarak nitelenen **pamuk** ile ilgili dünya ve Türkiye ölçeğinde bazı genel bilgilerin verilmesine özen gösterilmiş olmasıdır.

I. PAMUK

Dünya tarım ve sanayi sektörlerindeki yerini giderek daha fazla pekiştiren, sağladığı katma değer nedeniyle ülkemiz ekonomisi açısından da çok önemli bir yere sahip olan *pamuk*; Türk tekstil sektörünün rekabet gücünde en önemli faktör olma özelliğini sürdürmektedir (Özmen, 1998: 34).

Tekstil endüstrisinin ana girdilerinden olan pamuk, değişik alanlarda kullanıma imkân veren özelliği nedeniyle stratejik bir ürün konumunda olup tüketimi;

- ↳ *dünya nüfusunda gözlenen hızlı artış,*
  - ↳ *sanayileşen ve kalkınan toplumlarda yaşam standardının yükselmesi,*
  - ↳ *sağlıklı yaşam bilincinin gelişmesi ve yerleşmesi,*
  - ↳ *pamuğa dayalı sanayi dallarının kat etmiş olduğu mesafe*
- gibi nedenlerle sürekli artış göstermektedir (Keleş, 1998: 19).

II. DÜNYADA PAMUK ¹

On iki yıl öncesine kadar olan dönemde, Amerika Birleşik Devletleri, devlet bütçesinden yaptığı harcamalarla büyük miktarlarda pamuk stok etmek suretiyle, dünya pamuk fiyatlarının istikrarlı bir seviyede muhafaza edilmesine yardımcı olan bir politika izlemiştir. Bunu gerçekleştirirken, dünya üretiminde bir artış olduğunda bu artışı absorbe etmiş, üretim düştüğünde ise arzı arttırmak yoluna gitmiştir. Ne var ki, *Birleşik Devletler Çiftçilik Yasası*'nın 1986'da kabulü, stokları arttırarak fiyatları destekleme çabalarını sona erdirmiş ve pamuk arz eden son merci olma rolü Çin'e (Kıta Çini) kaymıştır. Çin'in dönem sonu stokları, 1997/98 sezonunda sona eren dört sezon süresince iki milyon ton artmış olup bu stokların dünya stoklarının yaklaşık % 44'ünü oluşturduğu tahmin edilmektedir. Bugün için, tüm dünya, Çin'in nasıl bir politika izleyeceğini öğrenmek için beklemektedir.

Uluslararası ortalama pamuk fiyatları Çin hükümetinin ithalata mı yoksa ihracata mı karar vereceğinden önemli derecede etkilenmektedir. Dört sezonluk stokları biriktirdikten ve 1995 yılında yurtiçi fiyatları son derece yüksek bir seviyede belirledikten sonra, Çin hükümeti

1997/98'de farklı politikalar uygulamaya başlamış ve 1998/99 sezonu için de stokları azaltmaya karar vermiştir. Çiftçilere ve tekstil fabrikalarına ödenen fiyatların düşmesine ilave olarak, hükümet, ocak 1998'de limanlardaki gümrük muayenelerini sıkılaştırarak ve kamu bankalarına akreditif açma işlemlerinde daha katı davranmaları talimatını vererek ithalatı caydırmaya başlamıştır.

II.1. Dünya Pamuk Tüketimi ve Üretimi

Dünya pamuk kullanımı 1995/96 ve 1996/97 sezonları arasında 700 bin ton artış göstermiş, fakat buna karşın tüketim düzeyi durgunluktan çıkamamıştır.

Dünyada pamuk kullanımının artmamasının açıklanmasında iki faktör özellikle önemli gözükmektedir: Bunlar, *iktisadî büyümenin yavaşlaması* ve *kimyasal liflerin fiyatlarındaki düşüştür*.

Dünya pamuk arzına ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmektedir.

TABLO 1 : DÜNYA PAMUK ARZI VE PAMUK ARZININ DAĞILIMI
(Milyon Metrik Ton) (29 Mart 1999 itibarıyla)

(Yıl Başlangıçları 1 Ağustos)	1994	1995	1996	1997 (Tahmin)	1998 (Öngörü)	1999 (Öngörü)
BAŞLANGIÇ STOKLARI						
Dünya Toplamı	6.917	7.367	8.920	9.352	9.84	9.49
Çin (Kıta Çini)	2.102	2.788	3.715	4.002	4.30	4.06
A.B.D.	0.769	0.577	0.568	0.865	0.85	0.86
Net İhracatçılar	3.259	2.954	3.609	3.867	4.08	4.01
Net İthalatçılar 1/	3.677	4.413	5.312	5.485	5.76	5.47
ÜRETİM						
Dünya Toplamı	18.783	20.352	19.604	20.016	18.55	19.16
Çin (Kıta Çini)	4.342	4.768	4.203	4.602	4.40	4.10
A.B.D.	4.281	3.897	4.124	4.092	3.05	3.70
<i>Türkiye</i>	<i>0.628</i>	<i>0.851</i>	<i>0.784</i>	<i>0.833</i>	<i>0.86</i>	<i>0.87</i>
Diğerleri	9.532	10.836	10.493	10.489	10.24	10.49

(Tablo 1'den devam)

TÜKETİM						
Dünya Toplamı	18.401	18.576	19.377	19.259	18.86	19.27
Çin (Kıta Çini)	4.500	4.500	4.700	4.700	4.60	4.50
AB, Orta Avrupa & Türkiye	2.367	2.351	2.509	2.609	2.40	2.45
A.B.D.	2.483	2.318	2.422	2.471	2.25	2.30
Doğu Asya & Avustralya	2.160	2.160	2.085	1.944	1.97	1.91
Diğerleri	6.891	7.247	7.661	7.535	7.64	8.11
İHRACAT						
Dünya Toplamı	6.314	5.981	6.059	5.957	5.24	5.51
A.B.D.	2.047	1.671	1.495	1.633	0.86	1.24
Özbekistan	1.250	0.940	1.042	1.050	0.90	0.95
Diğerleri	3.017	3.370	3.522	3.274	3.48	3.32
İTHALAT						
Dünya Toplamı	6.475	5.817	6.141	5.725	5.24	5.51
Doğu Asya & Avustralya	2.140	2.146	2.005	1.812	1.92	1.88
AB, Orta Avrupa & Türkiye	1.554	1.443	1.632	1.674	1.46	1.50
Diğerleri	2.781	2.228	2.505	2.239	1.86	2.13
TİCARET DENGESİ 2/	0.161	-0.164	0.082	-0.232	0.00	0.00
STOK DEĞİŞMELERİ 3/	-0.092	-0.058	0.123	-0.035	-0.05	-0.03
DÖNEMSONU STOKLARI						
Dünya Toplamı	7.367	8.920	9.352	9.843	9.49	9.35
Çin (Kıta Çini)	2.788	3.715	4.002	4.297	4.06	3.58
A.B.D.	0.577	0.568	0.865	0.846	0.86	1.03
Net İhracatçılar	2.954	3.609	3.867	4.083	4.01	4.33
Net İthalatçılar 1/	4.413	5.312	5.485	5.759	5.47	5.01
D.SONU STOKL. / KULLANIM 4/	0.39	0.42	0.42	0.41	0.38	0.39
COTLOOK A INDEX 5/	94.30	85.61	78.60	72.20	64*	73*

¹ Brezilya, Kıta Çini, Kolombiya, Yunanistan, Meksika, Türkiye ve geleneksel ithalatçıları içermektedir. ² Dünya ithalatı ve ihracatı arasındaki farklılıklar, fire ve kullanılmayacak haldeki pamukların hacminden, nakliyat esnasındaki ağırlık değişimlerinden, rapor dönemlerindeki farklılıklardan ve ölçüm hatalarından kaynaklanmaktadır. ³ Hesaplanmış stoklar ve cari stoklar arasındaki fark; sonraki sezonlar için miktarlar tahminidir. ⁴ Kıta Çini hariç dünya dönem sonu stokları (-) Kıta Çini'nin net ihracatı / Kıta Çini hariç dünya tüketimi. ⁵ Pound başına ¢. 1998/99 İÇİN OLUŞTURULMUŞ BİR MODEL SONUCU DEĞİLDİR. 1999/00 sezonu için yapılan tahminler, Kıta Çini ticareti ve Kıta Çini hariç dünya kullanılabilir dönem sonu stoklarına dayanmaktadır. 1994/95 tahmini, haziran ve temmuz ayları boyunca, ifade kolaylığı sağlamak amacıyla uyumlaştırılmıştır. * % 95 güvenle, her bir tahmini değer, pound başına 15 ¢ fazla 15 ¢ noksan olabilir.

KAYNAK : COTTON: Review of the World Situation, International Cotton Advisory Committee, Vol. 52, Number 4, March-April 1999.

Üretim ve tüketim 1999/00 sezonunda canlanacak ...

1998/99 sezonunda dünya pamuk üretiminin 18,6 milyon tona, tüketimin ise 18,9 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. 1999/00 sezonunda tüketimde beklenen kısmî canlanmanın,

pamuk stoklarında, 1 Ağustos 1998'de 9,84 milyon tondan 1 Ağustos 1999'da 9,47 tona ve 1 Ağustos 2000'de de 9,3 milyon ton düzeyine inecek şekilde, ilâve bir azalmaya neden olacağı tahmin edilmektedir.

Yüksek mahsul 1999/00 sezonu üretimini etkileyecek ...

Yürürlükte olan düşük fiyatlara rağmen, dünya pamuk üretiminin 600 bin ton artış kaydederek 1999/00'de 19,2 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Beklenen bu artış, dünya ortalama mahsul artışıyla birlikte, pamuk ekimine tahsis edilen tarım alanlarının değişmemesi halinde ortaya çıkacaktır. Düşük fiyatların olumsuz etkilediği çiftçiler, pek çok ülkede pamuk ekim alanlarını azaltmakta ya da, en azından, bu alanları genişletmek hususunda isteksiz davranmaktadırlar. Pamuk üreten 76 ülkenin 28'inde 1999/00 sezonunda üretimin artacağı, 21'inde düşeceği ve 27'sinde ise değişmeden kalacağı tahmin edilmektedir. 1998/99'da pamuk mahsulü, pek çok ülkede, EL Niño'nun yarattığı olumsuz hava koşullarından etkilenmiş, dünya pamuk mahsulü 20 kg. azalışla hektar başına 558 kg.'a düşmüştür. Dünyada, ortalama pamuk mahsulünün 1999/00'de yeniden bir canlanma yaşayarak hektar başına 575 kg.'a yükseleceği tahmin edilmektedir. Dünya pamuk üretiminde beklenen bu artış, esas itibariyle A.B.D. pamuk üretiminde gözlenen canlanmanın bir sonucu olmakla birlikte, üretimin, Pakistan, Özbekistan, Sudan, Mısır, Paraguay, Yunanistan, Çad ve diğer 20 ülkede de artış kaydedeceği beklenmektedir.

1999/00'de daha yüksek tüketim düzeyi ...

Bu sezon, dünya pamuk tüketimi % 2 oranında azalmakla birlikte, tüketimin yeniden ivme kazanarak % 1.6 artışla 1999/00'de 19,2 milyon tona ulaşması beklenmektedir. Söz konusu miktar, 1998/99 tüketim düzeyinden 400 bin ton daha fazladır. Dünya pamuk tüketiminin azalmasındaki en büyük etken, dünya ekonomik performansındaki keskin düşüş olmuştur. Dünya GSYİH büyümesi 1997'de % 4.3'lük seviyesinden 1998'de % 2.2'ye gerilemiştir. Bu oranın 1999'da % 2.2 yöresinde kalacağı tahmin edilmektedir. Ne var ki, IMF tarafından yapılan projeksiyonlar, dünya ekonomisinin 2000 yılında yeniden canlanacağı ve dünya GSYİH'sinin % 3 civarında büyüyeceği öngörüsüne dayanmaktadır.

Dünya pamuk ekim alanının 1999/00'de değişmeyeceği tahmin ediliyor ...

Dünyada pamuk ekilen alanın 1999/00 sezonunda 33,3 milyon ha'lık düzeyini koruyacağı, ve bu alanın hem Kuzey Yarımkürede hem de Güney Yarımkürede 1998/99 sezonu düzeyinde

kalacağı öngörülmektedir. 1993/94'ten bu yana yaşanan en düşük seviyeleri gören pamuk fiyatları çok sayıda çiftçiyi caydırmış, 1999/00'de, içlerinde Hindistan, Pakistan ve Orta Asya'nın da yer aldığı 23 ülkede pamuk ekimi için tahsis edilen alanın azalacağı tahmin edilmiştir. Öte yandan, bu azalışı dengeleyecek şekilde, içlerinde A.B.D., Çin ve Sudan'ın da bulunduğu 14 ülkede ekim yapılan alanın daha iyi hava koşulları nedeniyle artış göstereceği öngörülmektedir.

II.2. Dünya Pamuk Ticareti

II.2.1. 1998/99 Sezonu Pamuk İhracat Bağlantıları

1998/99 sezonunda dünyada pamuk ihracat bağlantıları, ocak 1998 ortası ve mart 1999 ortası arasındaki dönemde yarım milyon ton artmış ve 4,5 milyon tona ulaşmıştır. Bu miktar, sezon boyunca, öngörülen ihracatın yaklaşık % 75'ini oluşturmaktadır. 1998/99 için dünya ihracat bağlantıları mart ortalarına kadar olan dönemde, 1997/98 sezonundan 500 bin ton, 1996/97 sezonundan ise 600 bin ton daha düşük seviyededir. Orta Asya, Avustralya ve Afrika'nın Fransızca konuşan ülkeleri, ocak-mart arası dönemde, en büyük pamuk satıcısı ülkeler konumunda bulunmaktaydılar. A.B.D. ve Yunanistan'dan yapılan ihracat, son iki ay boyunca her bir ülke için yaklaşık 50 bin ton artış göstermiştir.

Dünya pamuk ihracat bağlantıları Tablo 2'de verilmektedir.

II.2.2. Ekstra-Kalite Pamuk İhracat Bağlantıları

Dünya ekstra-kalite pamuk ihracat bağlantıları, 1998/99 sezonu ocak-mart arası dönemde tahminen 17 bin ton artış kaydederek, 1997/98 ve 1996/97 sezonlarının aynı dönemlerine yakın seviyelere, 219 bin tona ulaşmıştır. Dünya ekstra-kalite pamuk ihracatının 1998/99'da 241 bin tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Ocak ortası ve mart ortası dönemde, A.B.D., dünya ekstra-kalite pamuk ihracatında kaydedilen artışın büyük bir bölümünü gerçekleştirmiştir.

TABLO 2 : PAMUK İHRACAT BAĞLANTILARI ('000 ton)

ÜLKELER	1998/99			1997/98		1996/97	
	Toplam İhracat	Bağlantılar (Mart-ortası)	Arta Kalan Satışlar	Bağlantılar (Mart-ortası)	Arta Kalan Satışlar	Bağlantılar (Mart-ortası)	Arta Kalan Satışlar
ARJANTİN	235	175	60	195	25	228	62
AVUSTRALYA	655	535	120	397	178	380	139
BOLİVYA	23	19	4	18	1	18	2
ORTA ASYA	1,293	1,163	130	1,055	294	1,265	177
ÖZBEKİSTAN	900	825	75	770	280	930	112
ÇİN (KITA ÇİNİ)	120	100	20	5	1	2	
MISIR	110	108	2	61	11	46	
FRANKOFAN AFRİKA	850	635	215	638	200	614	107
YUNANİSTAN	220	135	85	95	105	160	35
HİNDİSTAN	30	25	5	80	2	153	130
İSRAİL	42	35	7	38	6	40	
MEKSİKA	50	48	2	45	30	88	12
PAKİSTAN	25	20	5	67	7	32	(6)
PARAGUAY	53	41	12	30	19	71	8
İSPANYA	40	38	2	55	5	46	4
SUDAN	52	45	7	68	14	80	11
SURİYE	158	125	33	170	60	135	51
TANZANYA	46	42	4	35	1	45	16
TÜRKİYE	72	65	7	20	3	35	
A.B.D.	860	914	(54)	1,632	1	1,393	102
ZİMBABVE	60	60		44	39	65	24
DİĞERLERİ	249	130	119	158	49	165	125
DÜNYA TOPLAMI	5,243	4,458	785	4,906	1,051	5,061	998
-ABD'nden bilinmeyen bölgelere satışlar		3		11		8	
-Eski SSCB dışındaki Orta Asya satışları	1,050	960	90	917	148	995	81

KAYNAK : COTTON: Review of the World Situation, International Cotton Advisory Committee, Vol. 52, Number 4, March-April 1999.

Tablo 3'te dünya ekstra-kalite pamuk ihracat bağlantıları verilmiştir.

TABLO 3 : EKSTRA-KALİTE PAMUK İHRACAT BAĞLANTILARI ('000 TON)

ÜLKELER	1998/99			1997/98		1996/97	
	Toplam İhracat	Bağlantılar (Mart-ortası)	Arta Kalan Satışlar	Bağlantılar (Mart-ortası)	Arta Kalan Satışlar	Bağlantılar (Mart-ortası)	Arta Kalan Satışlar
ÇİN (KITA ÇİİNİ)	10	7	3				
MISIR	110	108	2	62	13	46	
HİNDİSTAN	1		1	3		8	1
İSRAİL	6	5	1	9		11	
PERU	1	1		4	2	5	1
SUDAN	15	14	1	14	3	8	1
TACİKİSTAN	4	3	1	6	1	12	2
TÜRKMENİSTAN	13	9	4	7		1	
A.B.D.	65	62	3	100	(4)	105	(4)
ÖZBEKİSTAN	7	5	2	10	3	6	7
DİĞERLERİ	8	5		9		9	1
DÜNYA TOPLAMI	241	219	3	224	18	211	8
Eski SSCB dışındaki Orta Asya satışları	20	12	22	20	5	16	2

KAYNAK : COTTON: Review of the World Situation, International Cotton Advisory Committee, Vol. 52, Number 4, March-April 1999.

III. TÜRKİYE'DE PAMUK

Türkiye'de pamuk tarımına dayalı olarak gelişmeye başlayan tekstil ve konfeksiyon sektörü içinde sunî ve sentetik lif üretiminde belirli bir düzeye gelmesine rağmen, pamuk en önemli hammadde olma özelliğini sürdürmektedir. Üstelik uluslararası pazarlarda kaliteli ve çevre kirliliğine yol açmayan pamuklu tekstil ürünlerine olan talebin artması, Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü için önemli bir avantajı da beraberinde getirmiştir (Küçükler, 1999: 70).

Ülkemizde lif bitkileri ekim alanlarının tamamına yakın bölümü pamuğa ayrılmış durumdadır. Cumhuriyet döneminde pamuğa büyük bir önem verilmiş; II. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda, pamuk sanayii dikkate değer gelişmeler kaydetmiştir (Safel ve Dedeoğlu, 1998: 6).

Türkiye'de pamuk belli başlı dört bölgede yetiştirilmekte olup bu bölgeler; Çukurova, Güneydoğu Anadolu, Ege ve Antalya olarak sıralanmaktadır. Adana, İçel, Hatay,

Kahramanmaraş, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Adıyaman, Mardin, Siirt, Batman, Şırnak, Elazığ ve Iğdır illerini kapsayan Çukurova ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri en büyük üretim merkezleridir. Aydın, Balıkesir, Denizli, İzmir, Manisa, Muğla, Çanakkale ve Bursa illerini kapsayan Ege Bölgesi ikinci pamuk üretim alanını oluşturmaktadır. Antalya Bölgesi ise Manavgat, Serik ve Finike'yi içine alan diğer üretim alanlarını oluşturmaktadır.

Türkiye pamuk ekim alanları bakımından, sırasıyla, Hindistan, A.B.D., Çin, Pakistan, Özbekistan, Brezilya ve Arjantin'in ardından sekizinci sırada yer alırken, pamuk üreten ülkeler arasında ise altıncı sırayı işgal etmektedir (Keleş, 1998: 20).

Pamuk üretiminde dünya ortalamasının üzerinde bir verime sahip olan Türkiye'nin; verimlilikte dünya sıralamasındaki yeri, Avustralya'nın ardından Suriye ile birlikte ikinci ve üçüncü sıralarda değişmektedir.

III.1. Türkiye Ham Pamuk Üretimi ve Tüketimi

Türkiye ham pamuk üretimi 1995/96 sezonunda ² 851,487 ton olarak gerçekleşmiştir. 1995 yılında Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) çerçevesinde Güneydoğu Anadolu'da sulu tarıma geçilmesine kadar olan dönemde, pamuk ekimi yapılan bölgeler Çukurova (% 50), Ege Bölgesi (% 40) ve Antalya (% 10) ile sınırlıydı.

Geçen on yıl zarfında pamuk tarımı yapılan toplam alan, hükümet politikalarına ve dönemin teşviklerine bağlı olarak 500,000 ha ile 756,000 ha arasında değişmiştir. GAP bölgesinde 1995 yılında pamuk tarımının başlamasından sonra, toplam pamuk ekim alanı bir önceki yıla göre % 30 artışla 581,000 ha'dan 756,000 ha'a çıkmıştır. GAP yatırım programının realize edilmesinin öngörüldüğü 2005 yılıyla birlikte, pamuk ekimi yapılan toplam arazi büyüklüğünün ikiye katlanarak 1,2 milyon ha civarına erişeceği tahmin edilmektedir.

Son yıllarda pamuk üretimi verimlilik oranlarında, daha kaliteli tohum kullanımı, hastalıklarla mücadelede kazanılan başarı ve kullanılan teknolojiadaki iyileşmeler gibi etkenler sayesinde

artış gözlenmeye başlamış; 1992/93 ve 1995/96 sezonları arasında verimlilik % 25'lik artışla 900 kg./ha'dan 1,125 kg./ha'a çıkmıştır.

Türkiye pamuk arzı ve kullanımına ilişkin bilgiler sezonlar itibariyle Tablo 4'te verilmektedir.

TABLO 4 : TÜRKİYE PAMUK ARZI VE KULLANIMI
(1980/81 – 2002/03)

Sezon	Ekilen alan	Mahsul	Üretim	Başlangıç Stokları	Tüketim	Dönem sonu stokları
	000 Ha	Kg. / Ha	000 Metrik ton			
1980/81	672	744	500	129	293	112
1982/83	595	822	489	81	339	95
1984/85	760	763	580	122	414	132
1985/86	660	785	518	132	430	168
1989/90	725	851	617	122	560	211
1992/93	637	900	574	140	676	212
1994/95	582	1,080	628	124	850	138
1995/96	741	1,148	851	138	900	99
1996/97	743	1,055	784	99	1,065	123
1997/98 t	722	1,152	832	123	1,150	143
1998/99 ö	731	1,079	802	143	1,200	124
1999/00 ö	720	1,129	813	124	1,100	104
2000/01 ö	800	1,150	920	104	1,260	109
2001/02 ö	800	1,150	920	109	1,310	109
2002/03 ö	880	1,150	1,012	109	1,340	109

t : tahmin; ö : öngörü.

KAYNAK : COTTON : World Statistics, Bulletin of the International Cotton Advisory Committee, October, 1998.

Türkiye pamuk üretimi; 1991/92 sezonunda % 15'lik bir düşüşün ardından, 1995/96 sezonuna kadar olan dönemde istikrarlı bir büyüme sergilemiştir. Elde edilen son verilere göre, 1996 yılı üretimi, büyük ölçüde GAP sayesinde, bir önceki yıla göre % 35'ten fazla artmıştır. Pamuk üretimindeki artış, 1996/97 sezonundan 1997/98 sezonuna geçişte % 6 oranında gerçekleşmiş, 832 bin ton üretim elde edilmiştir. Buna karşın, pamuk ekim alanı % 3 azalışla 722,000 ha'a inmiş; fakat, mahsul % 9'luk artışla hektar başına 1,152 kg. seviyesinde gerçekleşmiştir. GAP bölgesinden elde edilen ürün 1997/98'de, 1994/95 sezonunun iki katı büyüklüğe ulaşmış ve 50 bin ton artışla 300 bin ton olmuştur.

1997/98 sezonu Türkiye pamuk tüketimi 1,15 milyon ton ile rekor seviyeye ulaşmıştır. Yine aynı dönemde, ithalat 40 bin ton artışla 360 bin ton olarak gerçekleşirken, ihracat 21 bin tonda kalmıştır.

Türkiye’de fabrikalarca tüketilen pamuk miktarının, 1998/99 sezonunda, Doğu Asya’dan yapılan tekstil ihracatının artan rekabeti ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerine gerçekleştirilen ihracatın azalması gibi nedenlerden ötürü, 150 bin tonluk azalışla 1 milyon ton düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bununla beraber, son dokuz aylık dönemde ekonomi yönetimi, TL’nin temmuz 1998 – mart 1999 sonları itibariyle % 32 oranında devalüe edilmesine izin vermiş ve özellikle İtalya ve diğer AB ülkelerine yapılan ihracat yeniden ivme kazanmıştır. 1999/00 sezonunda Türkiye’de fabrikalarca gerçekleştirilecek pamuk tüketiminin 50 bin ton civarında artış kaydedeceği tahmin edilmektedir.

Türkiye’nin, pamuklu tekstilde, piyasa koşulları bakımından en ciddi açmazlarından birisi pamuk üretiminde yaşanan olumsuz gelişmelerdir. Özellikle pamuk üretim maliyetlerindeki artış aynı şekilde sektöre yansımakta ve bu durum sektörün ihracat kabiliyeti bakımından diğer ülkeler karşısındaki karşılaştırmalı üstünlüğünün zayıflamasına neden olmaktadır (Çolak, 1999: 221).

III.2. Türkiye Ham Pamuk Dış Ticareti

*A*rtan üretimle bağlantılı olarak, Türkiye ham pamuk ihracatı 1960 yılındaki 59 bin tonluk düzeyinden 1980 yılına gelindiğinde 220 bin tona çıkma başarısını göstermiştir. Ne var ki, 1980’li yıllarda tekstil ve hazır giyim sanayiinde yaşanan hızlı gelişme yurtiçi talebi körüklemiş ve ihracat önemli boyutlarda gerileyerek 1990/91 sezonunda 113 bin tona kadar inmiştir.

Yıllar itibariyle ham pamuk dış ticaret verileri Tablo 5’de yer almaktadır.

TABLO 5 : TÜRKİYE HAM PAMUK DIŞ TİCARETİ (1990/91 – 1996/97) (ton)

	1990/91	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96*	1996/97*
İHRACAT	112,938	117,672	47,388	149,193	47,106	58,465	37,208**
İTHALAT	79,108	49,116	152,704	201,666	149,063	150,000	200,000

* Geçici. ** Eylül 1996-10 Ocak 1997.

KAYNAK : Bodgener (1997)'nin DTM; Tarım Bakanlığı ve Birlikler'i kaynak göstererek verdiği bilgi.

1990'lı yıllarda, hükümet politikalarında meydana gelen değişikliklere bağlı olarak ihracatta önemli dalgalanmalar yaşanmıştır. 1992/93 sezonunda ihracat % 60 oranında azalarak 117,672 tondan 47,388 tona düşmüştür. Bu düşüşteki temel neden, hükümetin ihracata getirdiği bir gümrük vergisi olmuştur. Burada hükümetin hedefi, pamuk ipliği ve dokuma ihracatının katma değerinden faydalanmak amacıyla, ham pamuğun yurtiçi talebini teşvik etmektir. İhracat azalmasına getirilen bir başka açıklama, trans-Kafkasya ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'nin ihracat pazarlarına yönelik olarak gerçekleştirilen ucuz ithalatta gözlenen artıştır.

1993 yılında hükümet, pamuk üreticilerine kg. başına 60 cent tutarında bir sübvansiyon sağlamak suretiyle, karşılıklı bulunmuştur. Bu uygulamanın, yurtiçi pamuk fiyatlarını dünya fiyatlarıyla mukayese edildiğinde ucuzlatması sonucu, ihracat 1993/94 sezonunda % 215 gibi muazzam bir artışla 149,193 tona ulaşmıştır. Ne var ki, iplik ve dokuma üreticilerinin şikayetlerine artan yurtiçi talebin eşlik etmesi, hükümeti, 1994 yılı başında ham pamuk ihracatı üzerinde 60 cent/kg. tutarında bir gümrük uygulamaya ikna etmiştir. Bunu takiben ihracat, 1994/95 sezonunda % 68 azalışla 47,100 tona inmiştir. 1995/96 sezonunda ise, hükümetin ihracatı 100 bin ton ile sınırladığı bir dönemde, 58,465 ton ham pamuk ihracatı gerçekleştirilebilmiştir.

Türkiye, kendi kendine yeterli bir ülke konumunda olması ve hükümetin korumacı politikalar uygulaması nedeniyle, 1986 yılına kadar ham pamuk ithalatı yapmamıştır. Ne var ki, 1986 yılından sonra pamuk ithalatı, o zamanki hükümetin yurtiçi talep artarken ithalattan alınan vergileri düşürmesi üzerine, büyük bir sıçrama yapmıştır. 1986/87 ve 1993/94 sezonları arasında ham pamuk ithalatı % 1160.0 gibi olağanüstü bir artışla 16 bin tondan 201,666 tona ulaşmıştır. Daha sonra ithalat, 1994'te yeni bir ihracat vergisinin konması, buna iç iktisadî krizin eklenmesi ve TL'nin hızla devalüe edilmesi sonucunda 149,063 tona gerilemiştir.

IV. PAMUK FİYATLARI

Tekstil sektörünün en önemli hammaddesi olan pamuk fiyatlarındaki değişimler, üretim maliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Bununla beraber, Türkiye, Çin, A.B.D., Hindistan, Pakistan ve Özbekistan'ın ardından dünyada en fazla pamuk üreten altıncı ülke olmak gibi bir avantajla (İTKİB, 1998: 3), fiyat değişmelerinin etkisini hafifletebilmektedir.

1998 yılı mart ayından itibaren, yurtiçi pamuk fiyatlarının dünya piyasalarının çok üzerinde seyretmesine ve hızlı bir ivme kazanmasına rağmen, 1998 yılının ilk yarısında Türk tekstil sektörünün iyi bir ihracat performansı yakalayarak toplam ihracat içindeki payını arttırdığı gözlenmiştir.

Cotlook A Index'ine göre, uluslararası pamuk fiyatları şubat 1999'un başlarındaki 55 cent/pound'luk düzeyinden mart 1999 sonlarında 57 cent/pound düzeyine yükselmiştir. Dünya ekonomisindeki belirsizlik, bu belirsizliğin tekstil sektörü üzerinde yarattığı etki ve bunun fabrikalardaki tüketim düzeyini düşürmesi, fiyatları olumsuz yönde etkilemiştir.

Dünya pamuk piyasasında fiyatlar, Liverpool A indeksi pamuk fiyatı ile ölçüldüğünden fiyat karşılaştırmaları genellikle bu indeks baz alınarak gerçekleştirilmektedir. Buna göre İzmir Ticaret Borsası pamuk fiyatları incelendiğinde; pamuk fiyatlarının önceki yılların tersine olarak son dönemlerde dünya fiyatlarının üzerinde yer aldığı dikkat çekmektedir. Örneğin, 1997/98 sezonunda; 1997 yılının ocak ayında İzmir Ticaret Borsası STD.1 pamuk fiyatları kg. başına ortalama 215,866 TL, haziran ayında ortalama 291,895 TL iken, 1998 ocak ayında ortalama 371,216 TL ve haziran ayında da 533,267 TL olmuştur. Öte yandan, 1998 yılı itibarıyla Liverpool A Index pamuk fiyatları kg. başına ocak ayında ortalama 334,796 TL ve haziran ayında da 391,249 TL olarak gerçekleşmiştir.

Dünya *futures* ve *spot piyasa* pamuk fiyatları, 3 Mayıs 1999 tarihi itibarıyla Tablo 6'da verilmiştir.

TABLO 6 : DÜNYA PAMUK FİYATLARI
(€/lb) 3 Mayıs 1999 itibariyle

FUTURES FİYATLAR (New York Cotton Exchange)	En Yüksek	En Düşük
Mayıs	62,67	56,70
Temmuz	62,19	56,88
Ekim	63,38	57,53
Aralık	64,70	58,19
Mart	62,40	59,63
SPOT FİYATLAR (Liverpool Cotton Exchange)		
Pamuk Çeşidi		
Amerikan Teksas		
Midd. 1-1/32 inch (Nisan/Mayıs)	67,50	60,75
Amerikan Memphis		
Terr. midd. 1-3/32 (Aralık/Ocak)	-	-
Arjantin grade D,1-1/16 (Nisan/Mayıs)	61,00	55,50
Türk (Adana)		
St. 1 Beyaz 1-1/16 (Nisan/Mayıs)	53,25	50,00
Avustralya S.M. 1-1/8 (Nisan/Mayıs)	70,50	64,75
Sudan Barakat		
Grade X 4B 1-3/32 (Ocak/Şubat)	77,00	73,00

KAYNAK : İGEME (1999)'un The Public Ledger'ı kaynak göstererek verdiği bilgi.

V. PAMUK İPLİĞİ

Tekstil sektörünün temel girdilerinden olan *pamuk ipliği*, dokuma alt sektöründen önce gelen, hammadde olarak kullanılan elyafın (lif) değişik teknolojik süreçlerden geçirilerek eğirilmesi (*spinning*) suretiyle elde edilen bir üründür. Üretiminde kullanılan hammadde cinsine bağlı olarak, ipliğin niteliği de değişmektedir. Günümüzde, kullanım amacına göre, doğal ve sunî elyafların değişik oranlarda karıştırılması suretiyle çeşitli özelliklerde iplik üretilmektedir.

V.1. İplik Eğirme Sistemleri

İplik sektöründe kullanılan eğirme makineleri ve buna bağlı olarak üretim teknolojisi, kullanılan elyafın **kısa**, **uzun** veya **açık uçlu** (*open end*) olmasına göre üç kategoriye ayrılmaktadır. Bilinen iplik eğirme sistemleri **Ring** ve **Open end** ³ iplik eğirme sistemleridir. Yaygın olarak, *ince ve uzun elyaflar için ring eğirme sistemi; kalın ve kısa elyaflar için ise open end eğirme sistemi kullanılmaktadır* (Koç ve Sabır, 1998: 28).

V.1.1. Ring Eğirme Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları

Ring eğirme, bütün liflerin iplik eksenine paralel yerleştiği ve aynı helis açısına sahip olduğu sürekli (*continuous*) bir prosestir. Ring ipliğinin yapısı, birbirine göre çok iyi hizalanıp yerleşmiş ve bükülmüş liflerden meydana gelmektedir. Bu yapı, üç eğirme sistemi (ring, rotor, hava jetli) içindeki en iyi elyaf-elyaf bağlılığını (*cohesion*) sağlamaktadır. Lif uzunluğu, mukavemeti ve bunları takiben de inceliği, ring eğirme sistemi için en önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Reutlingen, 1998: 54).

Sistemin avantaj ve dezavantajları şu şekilde özetlenebilir:

- *Ring iplikler diğer ipliklerin de değerlendirilmesinde kullanılan standartları belirlemektedirler (tutum, mukavemet gibi).*
- *Kesitle daha az lif sayısı ile eğirme yapılabilmektedir (50-60).*
- *Geniş bir numara aralığında eğirme yapılabilmektedir (kalından en inceye kadar).*
- *Sistemde, tüm doğal ve sentetik lifler eğirilebilmektedir.*
- *Ön eğirmede birkaç ek adım gerektirmektedir (2 veya 3 çekme ve flayer).*
- *Sistem, eğirme sonrasında fazladan adım gerektirmektedir. Çok sayıdaki küçük kops bobin makinesinde daha büyük bobinler halinde sarılırlar ve bu esnada bir kısım hatalar temizlenir.*
- *Ring eğirme, üç sistem içinde en yüksek düzgünlük değerini vermektedir.*
- *Ring eğirme, en yüksek mukavemet değerini vermektedir.*

V.1.2. Rotor İpliğin Avantaj ve Dezavantajları

Dünyada ilk rotor eğirme patenti 1937 yılında verilmiştir (Reutlingen, 1998: 54). İlk deneme makinesi ise 1955'te Brüksel'de düzenlenen ITMA'da sergilenmiş ve ilk üretim ünitesi de 1965'te, o zamanki adıyla Çekoslovakya'da gösterilmiştir. Öte yandan, ilk tam-otomatik rotor eğirme makinesi ise Schlafnorst tarafından 1979 yılında üretilmiştir.

Rotor eğirme bir open end (açık uçlu) eğirme sistemidir. Bu ifade, birbirinden ayrılan liflerin döner haldeki bir *açık* iplik ucu tarafından yeniden bir araya getirilip bağlanması anlamına gelmektedir. Şeritler, lifleri birbirinden ayıran ve lif iletim kanalına nakledeken aynı zamanda yabancı maddelerin bir kısmını da uzaklaştıran açma silindirlerince beslenirler. Open end iplik yapısı orta derecede hacimli bir iplik özünden oluşmaktadır (Reutlingen, 1998: 55).

Open end sistemin avantaj ve dezavantajları da şöyle sıralanabilir.

- *Ring eğirmeden 5-7 kat daha fazla üretim imkânı (verimlilik) sağlamaktadır.*
- *Ayrı fitil hazırlama ve bobinleme işlemleri ortadan kalkmaktadır.*
- *Genellikle ring veya hava jetli iplikten daha az çekme pasajına ihtiyaç göstermektedir.*
- *En iyi iplik düzgünsüzlüğü, en az hata sayısı (ince yer, kalın yer, neps) ve classimat hataları bu sistemde gerçekleşmektedir.*
- *En baskın pamuklu eğirme teknolojisi olma özelliğine sahiptir.*
- *Karışıklı iplikler için ringe en yakın kullanıma sahip sistemdir.*
- *Open end sistemde iplik mukavemeti daha düşüktür.*
- *Mevcut ekonomik eğirme limiti, uygun lif seçimi ile, Nm 85'dir.*

VI. DÜNYA GENELİNDE YATIRIMLAR - MAKİNE SEVKİYATI ⁴

1980'li yılların başlarından itibaren, iplik eğirmede open end teknolojisine yöneliş, 1970'li yıllarda öngörülmüş olduğu hızda gerçekleşmemiştir. 2,81 milyon adetlik düzeyiyle

konvansiyonel iğ sayısı, 1997 yılı sevkıyatının hâlâ önemli bir bölümünü oluşturmakta olup bu miktar, 246 bin adet olan open end rotor teslimatlarının on katından daha fazladır (Anson, 1999: 107). Daha gelişmiş teknoloji ürünü olan open end rotorlarının yüksek verimliliği hesaba katıldığında bile, 1996 yılında teslim edilen kısa elyaf eğirme makinelerinin kapasite toplamı, open end makinelerin üç katını bulmuştur. Bu durum, bir dereceye kadar, yatırımların coğrafi karakterini yansıtmaktadır. *İşgücü maliyetlerinin nispeten düşük olduğu gelişmekte olan ülkelerde, genellikle, ring eğirme sistemleri, daha sermaye-yoğun teknoloji rotorlara tercih edilmektedir.* Aynı zamanda, ring eğirme sistemleri, daha zarif mamul üretimi gibi bazı nihaî kullanımlara yönelik olarak, üstün kalitede iplik üretimini hâlâ sürdürmektedir.

Denim üretimi için kullanılan daha kalın iplikte bile moda eğilimleri, ring ipliklerden dokunan orijinal denim stilini tercih etmektedir. Bu tercih durumu, rotor eğirme teknolojisindeki gelişmelerin en son teknolojiyi daha esnek hale getirdiği iddialarına rağmen böyledir.

Son dönemlerde open end makinelere yönelik ivme kaybetmiştir. 1988-97 yılları arasında bir yılda gerçekleştirilen rotor sevkıyatı, ortalama olarak 434 bin adet yöresinde kalmıştır. Buna karşın, 1988-97 döneminde kısa elyaf iğ sevkıyatı yılda ortalama 3,61 milyon adet düzeyinde gerçekleşmiş ve bu miktarın % 78'i, piyasa durgunluğuna rağmen, 1997'de teslim edilmiştir.

1988-97 yılları arasında tiplerine, bölgelere ve seçilmiş bazı varış ülkelerine göre toplam eğirme makineleri sevkıyatı Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, 1988-97 yıllarında *dünya genelinde* gerçekleştirilen eğirme makineleri sevkıyatında; **Türkiye**, kısa elyaf iğ makinelerinde 2,414 bin adet ve % 6.7 pay ile *üçüncü*, uzun elyaf iğ makinelerinde 295 bin adet ve % 6.8 ile *beşinci* ve open end rotorlarda ise 358 bin adet ve % 8.3 ile *ikinci* sırada yer almaktadır.

**TABLO 7 : TİPLERİNE, BÖLGELERE VE BAZI VARIŞ ÜLKELERİNE GÖRE
EĞİRME MAKİNELERİ SEVKİYATI, 1988-97**

Kısa elyaf iğler				Uzun elyaf iğler				Open end rotorlar			
Rank	Bölge / ülke	Adet (*000)	Pay (%)	Rank	Bölge / ülke	Adet (*000)	Pay (%)	Rank	Bölge / ülke	Adet (*000)	Pay (%)
1	Asya	23,949	66.3	1	Asya	1,989	45.7	1	Avrupa toplamı	2,206	50.8
2	Avrupa toplamı	7,321	20.3	2	Avrupa toplamı	1,947	44.8	2	Doğu Avrupa	1,404	32.3
3	Batı Avrupa	3,002	8.3	3	Batı Avrupa	1,070	24.6	3	Kuzey Amerika	922	21.2
4	15 AB ülkesi	2,828	7.8	4	15 AB ülkesi	1,040	23.9	4	Asya	899	20.7
5	Diğer Avrupa	2,414	6.7	5	Doğu Avrupa	582	13.4	5	Batı Avrupa	444	10.2
6	Doğu Avrupa	1,906	5.3	6	Diğer Avrupa	295	6.8	6	15 AB ülkesi	435	10.0
7	Kuzey Amerika	1,663	4.6	7	Kuzey Amerika	150	3.4	7	Diğer Avrupa	358	8.3
8	Güney Amerika	1,586	4.4	8	Afrika	133	3.1	8	Güney Amerika	208	4.8
9	Afrika	1,086	3.0	9	Güney Amerika	117	2.7	9	Afrika	81	1.9
	Dünya	36,131	100.0		Dünya	4,349	100.0		Dünya	4,342	100.0
1	Hindistan	11,038	30.6	1	Çin	581	13.4	1	A.B.D.	780	18.0
2	Endonezya	2,645	7.3	2	İtalya	578	13.3	2	Türkiye	358	8.3
3	Türkiye	2,414	6.7	3	Hindistan	355	8.2	3	Hindistan	221	5.1
4	Pakistan	2,054	5.7	4	Japonya	299	6.9	4	Çin	151	3.5
5	Tayland	1,361	3.8	5	Türkiye	295	6.8	5	İtalya	129	3.0

Not : Okyanusya Asya'ya dahil edilmiştir; hesaplamalar yuvarlanmış verilere dayanmaktadır.

KAYNAK : Anson (1999)'un International Textile Manufacturers Federation (ITMF)'ı kaynak göstererek verdiği bilgi.

VI.1. Kısa Elyaf İğler (Short Staple Spindles)

1996 kısa elyaf iğ teslimatı açısından verimsiz bir yıl olmuştur ...

1996, konvansiyonel teknoloji olan kısa elyaf eğirme makineleri için, 1994 yılında başlayan canlanmanın ardından, hayal kırıklığı yaşanan bir yıl olmuştur. Kısa elyaf iğ sevkiyatında, sırasıyla, 1994'te yaşanan % 4 ve 1995'te yaşanan % 30'luk büyümeleri takiben, 1996 yılında yaklaşık % 22 oranında bir düşüş gözlenmiştir.

Hindistan birinci sırada ...

Makine sevkiyatının varış ülkeleri itibariyle dağılımı incelendiğinde; 1996 yılında Hindistan'a gerçekleştirilen sevkiyatın, bir önceki yıla göre % 18 azalmasına rağmen, 1,5 milyon iğ ile

dünya toplamının yarısından fazlasını oluşturduğu dikkat çekmektedir. Hindistan 992 bin adet iş ile 1997 yılında da ilk sıradaki yerini korumuştur. Dünya sıralamasında ikinci en büyük alıcı ülke 1996 ve 1997 yıllarında Türkiye olmuştur. 1996'da Türkiye'ye gerçekleştirilen sevkiyat 410 bin adet iş olup toplam dünya sevkiyatının % 14.2'sine karşılık gelmektedir. Türkiye'ye yönelik 1997 yılı sevkiyatı ise bir önceki yıla göre % 63.1 artışla 668 bin işe ulaşmış olup dünya toplamının % 24'ünü oluşturmaktadır.

Asya liderliğini koruyor ...

Bölgeler itibariyle sevkiyatın bileşimine bakıldığında; 1995 yılında olduğu gibi 1996'da da Asya, toplam kısa elyaf iş teslimatında ilk sırada yer almaktadır. 1996 yılı sevkiyatının % 72'si Asya'ya gitmiştir. Bu gelişmede, kuşkusuz, Hindistan'ın dünya sıralamasındaki rolü belirleyici olmuştur. 1997 yılına gelindiğinde Asya'nın liderliği devam etmekle birlikte, sevkiyat miktarı bir önceki yıla göre % 20.3 azalma göstermiş ve 1,655 bin iş düzeyinde gerçekleşmiştir. 1996-97 yılları itibariyle bölgelere ve seçilmiş bazı ülkelere göre dünya genelinde **kısa elyaf iş makineleri sevkiyatı** dağılımı Tablo 8'de yer almaktadır.

TABLO 8 : KISA ELYAF İŞ MAKİNELERİ SEVKİYATININ BÖLGE VE BAZI VARİŞ ÜLKELERİNE GÖRE DAĞILIMI, 1996-97

Rank		Sevkiyat ('000) adet			(%) değişim	Dünya toplamının (%)'si	
1996	1997	Bölge / ülke	1996	1997	1997 / 96	1996	1997
1	1	Asya	2,077	1,655	-20.3	71.8	58.9
2	2	Avrupa toplamı	536	822	53.4	18.5	29.2
3	3	Diğer Avrupa	410	668	63.1	14.2	23.8
4	4	Kuzey Amerika	159	243	52.9	5.5	8.6
5	5	Batı Avrupa	116	149	28.0	4.0	5.3
6	6	15 AB ülkesi	106	146	37.3	3.7	5.2
7	7	Güney Amerika	73	66	-9.9	2.5	2.3
8	8	Afrika	47	25	-46.6	1.6	0.9
9	9	Doğu Avrupa	10	5	-51.0	0.3	0.2
		Dünya	2,892	2,812	-2.8	100.0	100.0
1	1	Hindistan	1,517	992	-34.6	52.4	35.3
2	2	Türkiye	410	668	63.1	14.2	23.8
8	3	Endonezya	50	226	354.4	1.7	8.0
4	4	Meksika	112	113	0.8	3.9	4.0
9	5	A.B.D.	42	106	155.0	1.4	3.8

Not : Okyanusya Asya'ya dahil edilmiştir; hesaplamalar yuvarlanmamış verilere dayanmaktadır.

KAYNAK : Anson (1999)'un ITMF'i kaynak göstererek verdiği bilgi.

VI.2. Uzun Elyaf İğler (*Long Staple Spindles*)

Uzun elyaf iğ sevkıyatları azalıyor ...

1995 yılında yaşanan % 54'lük büyümenin ardından, 1996 yılında teslim edilen uzun elyaf iğ sayısı, önceki yıla göre 1/3 oranında azalmayla 248 bin iğ olarak kayıtlara geçmiştir. 1997 yılında da sevkıyatta yaşanan azalma devam etmiş ve toplam 242 bin iğ düzeyinde gerçekleşmiştir.

Avrupa ilk sırada yer alıyor ...

1995 yılında Asya'ya yönelik sevkıyat dünya toplamından % 61 pay almışken, bu oran 1996'da sadece % 32, 1997'de de % 30 olmuştur. Asya'ya gerçekleştirilen sevkıyatta yaşanan keskin düşüş, Avrupa'nın dünya toplamındaki payının 1995'teki % 33'lük seviyesinden 1996'da % 55'e yükselmesine neden olmuştur.

Türkiye Hindistan'ı geçiyor ...

Avrupa'nın payının bu denli artmasındaki en büyük etken, Türkiye'ye yönelik büyük boyutlu sevkıyat olmuştur. 1995 yılında Hindistan dünya genelinde en büyük yatırımcı iken, 1996 yılında Türkiye 58 bin iğ ile ilk sırayı almış ve 1987-96 periyodunda gerçekleştirmiş olduğu ortalama 25 bin iğlik yıllık yatırım tutarını ikiye katlamış ; 1997'ye gelindiğinde de 65 bin iğ ile dünya toplam sevkıyatının % 27'sini teslim alarak ilk sıradaki yerini pekiştirmiştir.

1996-97 yılları itibariyle bölgelere ve seçilmiş bazı ülkelere göre dünya genelinde *uzun elyaf iğ makineleri sevkıyatı* dağılımı Tablo 9'da yer almaktadır.

TABLO 9 : UZUN ELYAF İĞ MAKİNELERİ SEVKİYATININ BÖLGE VE BAZI VARIŞ ÜLKELERİNE GÖRE DAĞILIMI, 1996-97

Rank		Sevkiyat (*000) adet			(%) değişim	Dünya toplamının (%)'si	
1996	1997	Bölge / ülke	1996	1997	1997 / 96	1996	1997
1	1	Avrupa toplamı	136	130	-4.9	55.1	53.6
2	2	Asya	79	71	-9.9	31.8	29.3
5	3	Diğer Avrupa	58	65	11.9	23.5	26.8
3	4	Batı Avrupa	76	60	-21.4	30.8	24.7
4	5	15 AB ülkesi	76	59	-21.9	30.8	24.6
7	6	Kuzey Amerika	8	19	156.9	3.1	8.0
6	7	Afrika	18	17	-8.5	7.3	6.8
8	8	Güney Amerika	7	5	-18.5	2.7	2.3
9	9	Batı Avrupa	2	5	127.1	0.9	2.0
		Dünya	248	242	-2.2	100.0	100.0
1	1	Türkiye	58	65	11.9	23.5	26.8
3	2	İtalya	40	32	-18.8	16.0	13.3
2	3	Çin	49	22	-55.7	19.8	9.0
5	4	Mısır	14	15	6.6	5.5	6.0
9	5	Meksika	5	10	105.9	2.0	4.3

Not : Okyanusya Asya'ya dahil edilmiştir; hesaplamalar yuvarlanmamış verilere dayanmaktadır.

KAYNAK : Anson (1999)'un ITMF'i kaynak göstererek verdiği bilgi.

VI.3. Open End Rotorlar (Open End Rotors)

Open end rotor sevkiyatı düşüyor ...

Teknolojik bakımdan daha gelişmiş iplik eğirme makineleri olan open end rotor teslimatları, son yıllarda inişli-çıkışlı bir seyir izlemektedir. Örneğin, 1994 yılı, 1993'te gözlenen % 13 oranındaki azalışı takiben, % 9'luk bir artışın yaşandığı yıl olmuştur. 1995 yılında % 2 oranında azalma gösteren open end teslimatları 1996'da da bu trendi sürdürmüş % 5'lik bir düşüş yaşayarak 292 bin adet düzeyinde kalmıştır. 1997 yılında gerçekleştirilen open end teslimatları, 1996 yılına göre % 15.7 azalışla 246 bin adede inmiştir. 1997 yılındaki düşüşün ana sebebi, dünyanın en büyük pazarı olan Türkiye'ye yönelik teslimatın % 68 oranında azalması olmuştur.

Open end rotorda da Avrupa başta ...

Bölge bazında open end rotor sevkiyatına bakıldığında, 1996 ve 1997 yıllarında Avrupa'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Ne var ki, 1996 yılında % 56.3 olan Avrupa pazar payı, 1997 yılına gelindiğinde % 33.6'ya gerilemiş durumdadır. Dikkati çeken bir başka nokta, 1996'dan 1997'ye geçişte en büyük atılımın Güney Amerika tarafından gerçekleştirilmiş olmasıdır. Güney Amerika'ya yapılan sevkiyat 1997 yılında bir önceki yıla göre % 79.9 artışla 47 bin adet seviyesine ulaşmıştır.

Türkiye en büyük alıcı ...

Türkiye son yıllarda tekstil sektörünün modernizasyonu kapsamında gerçekleştirmiş olduğu makine alımları sonucunda, open end sevkiyatında dünyanın en büyük pazarı konumuna gelmiştir. 1996 yılında Türkiye'ye teslim edilen rotor sayısı 126 bin adetle dünya toplam sevkiyatının % 43.3'ünü oluşturmuştur. 1997 yılına gelindiğinde Türkiye Brezilya'nın önünde liderliğini devam ettirmekle birlikte, teslim aldığı rotor sayısı 40 bin adet düzeyine gerilemiştir. Bu gerileme, ülkenin pazar payını % 16'ya çekmiştir.

1996-97 yılları itibariyle bölgelere ve seçilmiş bazı ülkelere göre dünya genelinde ***open end rotor sevkiyatı*** dağılımı Tablo 10'da yer almaktadır.

TABLO 10 : OPEN END ROTOR SEVKİYATININ BÖLGE VE BAZI VARİŞ ÜLKELERİNE GÖRE DAĞILIMI, 1996-97

Rank		Sevkiyat ('000) adet			(%) değişim	Dünya toplamının (%)'si	
1996	1997	Bölge / ülke	1996	1997	1997 / 96	1996	1997
1	1	Avrupa toplamı	164	82	-49.8	56.3	33.6
3	2	Asya	58	60	3.4	20.0	24.6
4	3	Kuzey Amerika	34	52	53.8	11.6	21.1
7	4	Güney Amerika	26	47	79.9	9.0	19.3
2	5	Diğer Avrupa	126	40	-68.1	43.3	16.4
5	6	Batı Avrupa	30	34	14.2	10.1	13.8
6	7	15 AB ülkesi	29	33	12.8	10.0	13.4
8	8	Doğu Avrupa	8	8	2.2	2.8	3.4
9	9	Afrika	9	3	-61.2	3.0	1.4
		Dünya	292	246	-15.7	100.0	100.0
1	1	Türkiye	126	40	-68.1	43.3	16.4
4	2	Brezilya	20	39	93.0	7.0	16.0
3	3	A..B.D.	23	34	45.4	7.9	13.7
2	4	Hindistan	30	17	-42.6	10.4	7.1
24	5	İran	1	13	2,035.9	0.2	5.4

Not : Okyanusya Asya'ya dahil edilmiştir; hesaplamalar yuvarlanmamış verilere dayanmaktadır.

KAYNAK : Anson (1999)'un ITMF'i kaynak göstererek verdiği bilgi.

VII. DÜNYADA PAMUK İPLİĞİ KURULU KAPASİTESİ VE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ

VII.1. Dünya Kısa Elyaf İğ Kurulu Kapasitesi

Bölgeler bazında dünya kısa elyaf iğ kurulu kapasitesinin dağılımına bakıldığında; Asya'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 1995 yılı itibariyle Asya'da kurulu kısa elyaf iğ kapasitesi 113,353 bin adet ile dünya genelinin % 67.7'sini teşkil etmiştir. % 0.6'lık bir azalmaya rağmen Asya'nın dünya genelindeki payı 1996'da % 68.9'a çıkmıştır. Asya'nın ardından 1995 ve 1996 yıllarında en fazla kısa elyaf iğ kurulu kapasitesine sahip bölge Avrupa'dır. Avrupa'yı sırasıyla Güney Amerika ve Doğu Avrupa izlemektedir.

Asya'nın bölgeler bazında ilk sırada yer almasının nedeni, Kıta Çini ve Hindistan'ın dünyanın kısa elyaf iğ kurulu kapasitesinde ilk iki sırada yer alan ülkeler olmalarıdır. Çin, 1995 yılı itibariyle 41,585 bin ve 1996 yılı itibariyle de 41,710 bin adet kısa elyaf iğ kurulu kapasitesine sahip bulunmaktadır. Diğer taraftan, Çin'in dünya genelindeki payı 1996 itibariyle % 25.5'tir. Çin'in takipçiliğini yapan Hindistan'ın 1995 yılı kısa elyaf iğ kurulu kapasitesi 31,230 bin, 1996 yılı için ise 31,835 bin adet düzeyindedir.

1996 yılı verilerine göre, dünyada kurulu kısa elyaf iğ kapasitesi, bir önceki yıla göre % 2.4'lük azalışla 163,553 bin adet düzeyinde gerçekleşmiştir.

Dünya kısa elyaf iğ kurulu kapasitesinin bölgeler ve seçilmiş bazı ülkeler itibariyle dağılımı Tablo 11'de verilmiştir.

TABLO 11 : BÖLGELER VE SEÇİLMİŞ ÜLKELER İTİBARIYLA DÜNYA KISA ELYAF İĞ KURULU KAPASİTESİ (1995-96)

Rank		Kurulu kapasite ('000) adet			(%) değişim	Dünya toplamının (%)'si	
1995	1996	Bölge / ülke	1995	1996	1996 / 95	1995	1996
1	1	Asya	113,353	112,686	-0.6	67.7	68.9
2	2	Avrupa toplamı	22,899	22,023	-3.8	13.7	13.5
3	3	Güney Amerika	12,480	11,280	-9.6	7.4	6.9
4	4	Doğu Avrupa	11,470	11,061	-3.0	6.8	6.8
7	5	Batı Avrupa	7,003	6,418	-8.4	4.2	3.9
5	6	Kuzey Amerika	10,664	9,803	-8.1	6.4	6.0
6	7	Afrika	8,130	7,761	-4.5	4.9	4.7
8	8	15 AB ülkesi	6,613	6,148	-7.0	3.9	3.8
9	9	Diğer Avrupa	4,489	4,544	1.2	2.7	2.8
		Dünya	167,526	163,553	-2.4	100.0	100.0
1	1	Çin	41,585	41,710	0.3	24.8	25.5
2	2	Hindistan	31,230	31,835	1.9	18.6	19.5
3	3	Pakistan	8,535	8,159	-4.4	5.1	5.0
4	4	Brezilya	8,500	7,300	-14.1	5.1	4.5
5	5	Endonezya	6,900	7,050	2.2	4.1	4.3
6	6	A.B.D.	5,680	4,914	-13.5	3.4	3.0
8	7	Türkiye	4,489	4,544	1.2	2.7	2.8

Not : Okyanusya Asya'ya dahil edilmiştir; hesaplamalar yuvarlanmamış verilere dayanmaktadır.

KAYNAK : Anson (1999)'un ITMF'i kaynak göstererek verdiği bilgi.

VII.2. Dünya Uzun Elyaf İğ Kurulu Kapasitesi

Kısa elyaf iğ kurulu kapasitesinde olduğu gibi, uzun elyaf iğ kurulu kapasitesinde de dünya sıralamasında ilk iki yeri Asya ve Avrupa almaktadır. 1995 yılı Asya uzun elyaf iğ kurulu kapasitesi 7,749 bin iğ olup dünya genelinin % 45.6'sına karşılık gelmektedir. Avrupa'nın aynı yıl itibariyle sahip olduğu uzun elyaf iğ miktarı ise 7,386 bindir.

Tablo 12'de dünya uzun elyaf iğ kurulu kapasitesi bölgeler ve seçilmiş bazı ülkeler itibariyle verilmiştir.

TABLO 12 : BÖLGELER VE SEÇİLMİŞ ÜLKELER İTİBARIYLA DÜNYA UZUN ELYAF İĞ KURULU KAPASİTESİ (1995-96)

Rank		Kurulu kapasite ('000) adet			(%) değişim	Dünya toplamının (%)'si	
1995	1996	Bölge / ülke	1995	1996	1996 / 95	1995	1996
1	1	Asya	7,749	7,579	-2.2	45.6	45.3
2	2	Avrupa toplamı	7,386	7,321	-0.9	43.5	43.7
3	3	Batı Avrupa	5,105	5,045	-1.2	30.1	30.1
4	4	15 AB ülkesi	5,054	4,994	-1.2	29.8	29.8
5	5	Doğu Avrupa	1,538	1,533	-0.3	9.1	9.2
6	6	Kuzey Amerika	913	913	0.0	5.4	5.5
7	7	Diğer Avrupa	743	743	0.0	4.4	4.4
8	8	Güney Amerika	696	696	0.0	4.1	4.2
9	9	Afrika	232	227	-2.2	1.4	1.4
		Dünya	16,976	16,736	-1.4	100.0	100.0
1	1	Çin	3,990	3,990	0.0	23.5	23.8
2	2	İtalya	2,909	2,894	-0.5	17.1	17.3
3	3	Japonya	1,171	1,044	-10.8	6.9	6.2
4	4	Hindistan	910	930	2.2	5.4	5.6
5	5	Türkiye	743	743	0.0	4.4	4.4

Not : Okyanusya Asya'ya dahil edilmiştir; hesaplamalar yuvarlanmamış verilere dayanmaktadır.

KAYNAK : Anson (1999)'un ITMF'i kaynak göstererek verdiği bilgi.

1996 yılına gelindiğinde, dünya genelinde uzun elyaf iğ kurulu kapasitesinde % 1.4'lük bir azalma dikkat çekmektedir. 1995 yılı toplam uzun elyaf iğ kurulu kapasitesi 16,976 bin adetken, 1996 yılında 16,736 bin adede düşmüştür.

Çin, uzun elyaf iğ kurulu kapasitesi bakımından da dünya birincisidir. 1995 ve 1996 yıllarında bu ülkenin sahip olduğu iğ sayısı 3,990 bindir. Çin'in ardından İtalya ikinci sırada yer almaktadır. İtalya'nın 1996 yılı itibariyle sahip olduğu uzun elyaf iğ kurulu kapasitesi 2,894 bin adet ile dünya toplamının % 17.3'üne karşılık gelmektedir. Bu iki ülkenin ardından Japonya, Hindistan ve Türkiye sıralanmaktadır.

VII.3. Dünya Open End Rotor Kurulu Kapasitesi

*D*ünyada en fazla open end rotor kurulu kapasitesine sahip bölge Avrupa'dır. 1995 yılında Avrupa'da kurulu open end rotor sayısı 3,792 bin adet ile dünya genelinin % 52'sine ulaşmıştır. Bu miktar çok düşük bir azalmayla 1996'da 3,776 bin adet rotor olarak kayıtlara geçmiştir. Avrupa'nın ardından ikinci sırayı Doğu Avrupa almaktadır. Doğu Avrupa'nın payı 1995'te 2,940 bin rotorla % 40.3 ve 1996'da da 2,853 bin rotorla % 37.7'dir. Dünya sıralamasında ikinciliği Asya elinde bulundurmaktadır.

Ülkeler sıralamasına baktığımızda karşımıza değişik bir manzara çıkmaktadır. Rusya, 1996 yılı itibariyle sahip olduğu 1,766 bin rotorla ilk sırada yer almakta, onu 968 bin rotor ile A.B.D. izlemektedir. Dünyanın diğer büyük pamuk ipliği üreticileri olan Çin ve Türkiye bu ülkelerin ardından gelmektedir.

1995 yılı open end rotor kurulu kapasitesi 7,291 bin, 1996 yılı için ise % 3.8'lik artışla 7,567 bin adet olarak gerçekleşmiştir.

Dünya open end rotor kurulu kapasitesi bölgeler ve seçilmiş bazı ülkeler itibariyle Tablo 13'te verilmektedir.

TABLO 13 : BÖLGELER VE SEÇİLMİŞ ÜLKELER İTİBARIYLA DÜNYA OPEN END ROTOR KURULU KAPASİTESİ (1995-96)

Rank		Kurulu kapasite ('000) adet			(%) değişim	Dünya toplamının (%)'si	
1995	1996	Bölge /ülke	1995	1996	1996 / 95	1995	1996
1	1	Avrupa toplamı	3,792	3,776	-0.4	52.0	49.9
2	2	Doğu Avrupa	2,940	2,853	-3.0	40.3	37.7
3	3	Asya	1,906	2,108	10.6	26.1	27.9
5	5	Kuzey Amerika	1,092	1,125	3.0	15.0	14.9
6	6	Batı Avrupa	602	575	-4.5	8.3	7.6
4	4	15 AB ülkesi	597	570	-4.5	8.2	7.5
7	7	Güney Amerika	309	366	18.5	4.2	4.8
8	8	Diğer Avrupa	250	350	39.7	3.4	4.6
10	10	Afrika	192	191	-0.6	2.6	2.5
		Dünya	7,291	7,567	3.8	100.0	100.0
1	1	Rusya	1,819	1,766	-2.9	24.9	23.3
2	2	A..B.D.	947	968	2.2	13.0	12.8
3	3	Çin	550	604	9.7	7.5	8.0
5	4	Türkiye	250	350	39.7	3.4	4.6
6	5	Özbekistan	223	324	45.3	3.1	4.3

Not : Okyanusya Asya'ya dahil edilmiştir; hesaplamalar yuvarlanmış verilere dayanmaktadır.

KAYNAK : Anson (1999)'un ITMF'i kaynak göstererek verdiği bilgi.

VII.4. Dünyada Pamuk İpliği Üretimi

Dünyada pamuk üretiminde ve tüketiminde ilk sıralarda yer alan ülkeler, pamuk ipliği üretiminde de ilk sıraları paylaşmaktadırlar (Keleş, 1998: 25). 1996 yılında % 2'lik üretim kaybına rağmen, pamuk ipliği üretiminde ilk sırada Çin yer almakta ve bu ülkeyi sırasıyla A.B.D., Hindistan, Pakistan, Brezilya ve Türkiye izlemektedir.

Dünya genelinde *kısa elyaf pamuk ipliği* üreticileri ve üretim miktarları yıllar itibariyle Tablo 14'te verilmektedir.

TABLO 14 : DÜNYADA PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ (1993-1996) (ton)

Ülkeler	Pamuk İpliği (% 85 veya daha fazla pamuk içeren)				Toplam Pamuk İpliği (% 85 veya daha fazla pamuk içeren ve karışım)			
	1993	1994	1995	1996	1993	1994	1995	1996
Çin *	-	-	-	-	-	-	5,028,853	4,926,316
A.B.D. **	1,563,600	1,677,990	1,781,000	1,767,800	3,428,200	3,590,300	3,600,000	3,515,900
Hindistan	1,628,180	1,578,990	1,723,980	2,020,000	2,108,070	2,121,820	2,296,560	2,640,000
Pakistan	1,057,745	1,109,697	1,210,466	1,279,341	1,270,179	1,353,220	1,436,869	1,545,603
Brezilya **	662,600	669,000	769,330	829,588	825,103	842,540	1,053,699	1,091,334
Tayvan	193,155	193,155	152,471	162,719	923,294	846,125	830,558	829,830
Türkiye	-	-	-	-	517,600	560,000	600,000	690,000
Japonya **	254,528	208,658	193,088	172,868	728,938	656,257	441,574	395,762
Kore	205,255	224,038	211,380	198,268	407,541	395,928	371,655	334,313
İtalya	207,040	207,040	218,110	221,750	244,190	262,450	258,340	261,980
Rusya	449,537	253,817	184,940	135,950	568,385	297,700	220,200	161,000
Portekiz	127,900	128,350	127,200	122,300	151,150	153,170	155,730	149,550

* 1993-1994 yılı verileri ve 1995-1996 yılı için % 85 pamuk ve daha fazla pamuk içeren üretim verileri yoktur.

** Uzun elyaf sistemde üretilenler dahildir. Japonya'da üretilen pamuk ipliği % 99 ve daha fazla pamuk içermektedir.

KAYNAK : DPT; Keleş (1998)'in ITMF, *Country Statements, 1997* ve Tekstil İşverenler Sendikası'nı kaynak göstererek verdiği bilgi.

VIII. TÜRKİYE'DE PAMUK İPLİĞİ YATIRIMLARI, PAMUK İPLİĞİ EĞİRME KAPASİTESİ VE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ

VIII.1. Türkiye'de Pamuk İpliği Yatırımları ve Pamuk İpliği Kurulu Kapasitesi

Pamuk ipliği üretimi, Türkiye'de eğirme (*spinning*) sektörüne hakim durumdadır. İlk iplik eğirme fabrikası bir kamu kuruluşu olan Sümerbank tarafından 1934'te tesis edilmiştir. Ne var ki, özel girişimin iplik eğirme yatırımlarına başlaması 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir (Bodgener, 1997: 22).

Sonraki yıllarda, pamuk ipliği üretimi, 1970'ler ve 1980'ler boyunca uygulanan teşvik politikalarının ve düşük seviyelerde seyreden yurtiçi ham pamuk fiyatlarının olumlu katkıları sonucunda, hızla artmıştır.

Sektör, 1993'ten sonra pamuk ipliği üretimi konusunda yapılan büyük boyutlu yatırımlardan bir hayli yararlanmışır. Üretim kapasitesi, gerçekleştirilen yoğun yatırımlar sonucunda, 1994

yılındaki 911,034 tonluk seviyesinden 1996 yılı sonu itibariyle tahminen 1,2 milyon tonun üzerine çıkmış bulunmaktadır. Diğer taraftan, TSKB verilerine göre, 1997 yılında kesinleşen yatırım eğilimleri, ring için 158,514 ton, open end için ise 56,879 ton düzeyinde bir kapasite artışına işaret etmektedir. Pamuk ipliği üretimine yönelik olarak verilen 1997 yılı yatırım teşvik belgeleri toplamı yaklaşık 119 bin ton, 1998 yılı yatırım teşvik belgeleri toplamı ise yaklaşık 59 bin ton üretim kapasitesine sahiptir. Bu yatırım eğilimleri dikkate alındığında; son yıllarda kapasitede büyük bir artış sağlayan open end teknolojisinden ring teknolojisine doğru bir yöneliş olduğu göze çarpmaktadır (Küçükler, 1999: 79). 1997 yılı itibariyle, kurulu kapasite ring için 5,581,991 adet iğ ve 832,791 ton, open end için 409,332 adet *rotor* ve 577,898 ton seviyesine ulaşmıştır (Özer, 1997: 55).

Türkiye iplik eğirme makinelerinin kapasite dağılımı model-yılı itibariyle Tablo 15'te verilmektedir.

TABLO 15 : MODEL-YILI İTİBARIYLA TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ EĞİRME MAKİNELERİ KAPASİTESİNİN DAĞILIMI (1959-97)

Model-yılı	İğ sayısı	Kapasite (ton)	Ring tipi (%)'si *	Rotor Sayısı	Kapasite (ton)	Open end tipi (%)'si **
1959-	227,044	30,542	4.0			
1960-69	303,012	38,417	5.4			
1970-79	1,565,452	228,054	28.0	5,392	6,097	1.3
1980-84	290,994	37,795	5.2	23,936	33,502	5.9
1985-89	551,889	76,481	10.0	47,360	96,778	11.6
1990-94	832,180	134,724	15.0	114,832	170,062	28.0
1995	293,056	50,962	5.0	44,792	56,425	11.0
1996	296,496	49,233	5.3	126,724	157,697	31.0
1997	983,040	158,514	18.0	45,720	56,879	11.1
Bilinmeyen	238,828	28,069	4.1	576	458	0.1
TOPLAM	5,581,991	832,791	100.0	409,332	577,898	100.0

* İğlerin payı. ** Rotorların payı.

KAYNAK : Özer (1997).

1995 yılında Türkiye, open end eğirme makineleri ithalatında dünyanın en büyük, ring eğirme makineleri ithalatında ise dünyanın üçüncü büyük ithalatçı ülkesi konumunda bulunuyordu. Öte yandan, Türkiye'de mevcut eğirme makineleri kapasitesinin % 16'sı sadece 1996'nın ilk dokuz ayında ithal edilmiş olup bunun 366,008'i iğ, 99,344'ü de rotordan oluşmaktadır.

1996 yılının ilk dokuz ayında ithal edilen eğirme makinelerinin ülke genelinde dağılımına bakıldığında; bu makinelerin % 50'sinden fazlasının Güneydoğu'ya, % 18.4'ünün Orta Anadolu'ya, % 15.7'sinin Marmara Bölgesi'ne, % 9.7'sinin Ege'ye ve geri kalanın da Akdeniz Bölgesi'ne sevk edildiği görülmektedir.

ITMF verilerine göre, Türkiye'nin 1995 yılı itibariyle toplam 5,232 bin adet iğ ve 250 bin adet *rotor*dan oluşan iplik eğirme kurulu kapasitesi, 1996 yılına gelindiğinde 5,287 bin adet iğ ve 350 bin adet rotor düzeyine yükselmiştir. Artış oranları ring sistemde % 1 ve open end rotor sistemde ise % 40'dır. Uzmanlaşma gerektiren ve daha çok sofistike ürün imalatında kullanılan ince ipliğin üretilebildiği ring sistemde yatırımlar, open end teknolojisine göre daha maliyetli olmaktadır. Bu itibarla, daha ucuz üretime imkân sağlayan ve ring sistemdeki bir iğün ürettiğinden 5-7 kat daha fazla iplik üretebilen open end yatırımlar, son yıllarda Türk tekstilcisine daha cazip gelmiştir. Bunun yanı sıra, open end sistemde telef ürün de yeniden üretimde kullanılabildiğinden, hammadde maliyeti daha düşük kalmaktadır. Open end rotor sisteminde daha düzgün iplik üretimi, daha az üretim aşamasıyla gerçekleştirilebildiği için olağanüstü yüksek bir verimlilik söz konusu olmaktadır (Küçükler, 1999: 78). Yatırımcıları open end teknolojisine yönelten diğer faktörler olarak, bu sistemin nispi basitliği, geçmişte yapılan uygulamalardan çok başarılı sonuçlar elde edilmiş olması, gümrük birliği sürecinin beraberinde getirdiği aşırı iyimserlik, GAP kapsamında sulu tarıma geçilmesinin pamuk üretiminde ve verimliliğinde sağlayacağı artış, ciddi bir sorgulama yapılmadan verilen teşvikler sayılabilir.

Ne var ki, Türkiye'de, özellikle yüksek katma değere sahip ince iplik üretimine imkân sağlayan ring sistemleri yerine open end rotor teknolojisinin benimsenmesi, önemli bir strateji hatası olarak yorumlanmaktadır. Zira, bugün için bu sistemde üretilen ipliğin, bazı numaralar dışında, tatminkâr boyutlarda iç ve dış pazarının bulunduğundan söz etmek mümkün olmadığı gibi, bu miktarda iplik kapasitesini işleyebilecek bir konfeksiyon sektörü talebinin varlığı da şüphe götürmektedir. Yeterli talep bulunmaması, son yıllarda pamuk ipliği sektöründe kapasite kullanım oranlarının bir hayli aşağılara inmesi sonucunu doğurmuş, Türkiye open end ipliği dünyada en pahalı üreten ülke konumuna gelmiştir (Tarakçıoğlu, 1998: 8-12). Ayrıca, open end üretim sisteminin sermaye-yoğun bir teknoloji oluşu, istihdam artırıcı yatırımlara ihtiyaç duyan Türk ekonomisinin gelişme planlarıyla da örtüşmemektedir.

Türkiye'nin mevcut pamuk ipliği üretim kapasitesi *ton bazında* Tablo 16'da verilmektedir.

TABLO 16 : TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİM KAPASİTESİ (1994-97)

YILLAR	İĞ SAYISI (adet)	ROTOR SAYISI (adet)	ÜRETİM KAPASİTESİ (ton)	KAPASİTE ARTIŞI (%)
1994	4,219,000	209,000	911,034	8.4
1995	5,232,000	250,000	1,010,040	10.8
1996*	5,287,000	350,000	1,200,000	18.8
1997	5,581,991	409,332	1,415,393	17.9

* 1996 yılı için *ton* cinsinden üretim kapasitesi tahminidir.

KAYNAK : Özer (1997) ve Anson (1999)'dan türetilmiştir.

ITMF verilerine göre, dünya iplik eğirme kurulu kapasitesi içinde Türkiye'nin payı, 1996 yılı itibariyle ring eğirme sisteminde % 7.2 ve open end sistemde ise % 4.6 dolaylarındadır.

Pamuk ipliği sektöründe gerçekleştirilen yatırım atağının ardında çeşitli teşvik unsurları yatmaktadır (Bodgener, 1997: 23). Bunların en önemlisi, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile gerçekleştirmiş olduğu gümrük birliği anlaşmasının ardından, kotaların kaldırılmasıyla ortaya çıkacağı tahmin edilen ihracat büyümesidir. Pamuk ipliği yatırımlarını teşvik eden bir başka faktör, AB dışındaki ülkelere Türkiye'ye yapılacak ithalat üzerine konan kota kısıtlamalarıyla birlikte, yurtiçi iplik talebinin artacağı beklentisidir. Diğer bir faktör olarak, GAP bölgesinde pamuk ekiminin başlaması ve bölgenin pamuk üretimi için son derece elverişli koşullar arz etmesi gösterilmektedir.

VIII.2. Türkiye'de Pamuk İpliği Üretimi ve Kapasite Kullanımı

Devlet Planlama Teşkilatı'nca yapılan sektör sınıflandırmasında; İmalât Sanayii Dokuma ve Giyim Alt Sektöründe yer alan *pamuk ipliği*, pamuklu dokuma alt sektörüne hammadde temin eden bir başka alt sektör konumundadır .

Avrupa Birliği Gümrük Tarifesi'ne uyum sağlamak amacıyla, *Brussels Trade Nomenclature* ve *The Standart International Trade Classification* baz alınarak hazırlanmış ve 1990 yılından itibaren yürürlüğe girmiş bulunan *Harmonize Sistem Nomanklatörüne* uygun olarak

düzenlenmiş gümrük tarife cetvelinde; pamuk ipliği gümrük tarife istatistik pozisyon numaraları (GTİP) şu şekildedir (Demir *et al.*, 1998: 5-6).

GTİP No.	İplik Cinsi
52.04	<i>Pamuktan dikiş iplikleri (Perakende olarak satılacak hale getirilmiş olsun olmasın)</i>
52.05	<i>Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş olanlar)</i>
52.06	<i>Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle % 85'ten az pamuk içerenler) (Perakende satış için hazırlanmamış)</i>
52.07	<i>Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (Perakende olarak satılacak hale getirilmiş)</i>

Pamuklu sistemde üretilen pamuk karışımı ve % 100 sunî veya sentetik elyaftan mamul ipliklerin GTİP numaraları ise şu şekilde düzenlenmiştir:

GTİP No.	İplik Cinsi
55.08	<i>Sentetik veya sunî devamsız liflerden dikiş ipliği (Perakende olarak satılacak hale getirilmiş olsun olmasın)</i>
55.09	<i>Sentetik devamsız liflerden iplikler (dikiş ipliği hariç perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)</i>
55.10	<i>Sunî devamsız liflerden iplikler (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)</i>
55.11	<i>Sentetik veya sunî devamsız liflerden iplikler (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmiş)</i>

Türkiye’de geniş bir numara aralığında pamuk ipliği imalâtı gerçekleştirilmektedir. Kullanılan üretim teknolojisine göre, üretilen ipliğin nitelikleri şöyle sınıflandırılabilir (Demir *et al.*, 1998: 8):

ÜRETİM SİSTEMİ	İPLİK CİNSİ	İPLİK NUMARASI *
<i>Ring</i>	<i>Karde pamuk ipliği</i>	<i>Ne 6'dan – Ne 40'a kadar</i>
<i>Ring</i>	<i>Penye pamuk ipliği</i>	<i>Ne 20'den – Ne 80'e kadar</i>
<i>Open end rotor</i>	<i>Open end pamuk ipliği</i>	<i>Ne 4,5'dan – Ne 30'a kadar</i>

* Numeric english standartlarına göre, örneğin gramı 40 mt. gelen iplik Ne 40/1; gramı 80 mt. gelen iplik Ne 80/1 şeklinde tanımlanmakta olup üretilen iplik iki katlı ise tanımlamalar da Ne 40/2, Ne 30/2, ... şeklini almaktadır.

1980 yılında başlatılan, Türkiye’yi dış dünyaya açma çabaları ve ihracata yönelik gelişme stratejisinin benimsenmesiyle atağa kalkan pamuk ipliği sektörü; bu gelişimini 90’lı yılların

ilk dönemlerine kadar sürdürmüştür. Özellikle 1980 sonrasında pamuk ipliği üretiminde yaşanan hızlı büyümenin ardından, 1993 yılına gelindiğinde, üretim bir önceki yıla göre % 6 oranında düşüşle 550 bin tondan 517,600 tona inmiştir. Bu düşüşün temel nedeni, ham pamuk ihracatında kaydedilen büyük sıçrama ve yurtiçi pamuk fiyatlarının dünya fiyatlarının üzerine çıkması olmuştur (Bodgener, 1997: 24). Diğer taraftan, dünyada üretim kapasitesinin hızla yukarıya tırmanması, kâr marjlarının azalması, teknolojik gelişmelerin eski makinelerin rekabet gücünü kırması ve yurtiçi işçilik maliyetlerindeki hızlı artışlar da pamuk ipliği üretimini engelleyici nedenler arasında gösterilmiştir (Özer, 1997: 27).

Bu gelişmelerin ardından, üretim 1994 ve takip eden yıllarda yeniden canlanmaya başlamış ve son yıllarda realize edilen büyük boyutlu yatırımların meyveleri alınmaya başlamıştır. Yapılan tahminler, 1998 yılı üretiminin 790 bin ton yöresinde gerçekleşeceği yönündedir.

Türkiye pamuk ipliği üretimi ve kapasite kullanım oranları (KKO) Tablo 17’de yer almaktadır.

TABLO 17 : TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ ÜRETİMİ VE KKO (1990-98)

Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Üretim (ton)	495,000	520,000	550,000	517,600	560,000	600,000	690,000	758,000	790,000*
KKO (%)	74.4	71.5	69.8	61.6	61.4	59.4	57.5	53.5	52.6

* Tahmin.

KAYNAK : Özer (1997); DPT (1998); Anson (1999).

1980-90 periyodunda yaklaşık % 80-90’lar civarında seyreden ortalama kapasite kullanım oranları, izleyen dönemde irtifa kaybetmeye başlamış, 1995’ten itibaren de % 60’ların altına inmiştir. Bu düşüşün altında yatan nedenler arasında; eski AT (şimdiki AB) ülkelerinin 1991 yılından itibaren Türk pamuk ipliği ihracatı üzerine koymuş oldukları % 12.1 oranındaki anti-dumping vergisi, uzak doğu ülkelerinden, rekabet edilmesi son derece güç fiyatlarla Türkiye’nin hedef pazarlarına yönelik arz, Türkiye’nin önemli pazarları arasında yer alan Almanya ve Fransa gibi belli başlı Avrupa ülkelerinde yaşanan iktisadî resesyon, eski Yugoslavya ve Doğu Avrupa ülkelerinin Türkiye’ye ciddi rakip olarak piyasaya girmeleri ve yapılan yeni yatırımlar makine parkının yaşını gençleştirirken üretimin buna ayak uyduramaması gösterilebilir. Bu olumsuz gelişmeler bir araya geldiğinde, ihracata dayalı bir gelişme çizgisine sahip tekstil endüstrisinin genelinde ve dolayısıyla pamuk ipliği alt sektöründe, kapasite kullanım oranlarının gerilemesi de kaçınılmaz olmuştur.

Uzak Doğu Asya’da ve ardından Rusya’da patlak veren yakın zamanlı iktisadî krizin etkilerinin, farklı boyutlarda da olsa, tüm dünyada kendisini bir süre daha hissettirecek olması ve sektörün son yıllarda gerçekleştirdiği büyük boyutlu kapasite artışı göz önünde bulundurulduğunda, sektörde ortalama kapasite kullanım oranlarının 1980-90 periyodunda yakaladığı düzeye kısa vadede tekrar ulaşmasının güç olacağı tahmin edilmektedir.

VIII.3. Pamuk İpliği Arz-Talep Karşılaştırması ve Tahminî Kapasite Kullanımı

1997 ve 1998 yıllarına ait gerçekleşme rakamları ve yapılan öngörüler doğrultusunda ⁵ pamuk ipliği alt sektöründe önümüzdeki yıllarda oluşacak muhtemel kapasite kullanım oranları Tablo 18’de verilmektedir.

TABLO 18: PAMUK İPLİĞİ ARZ -TALEP KARŞILAŞTIRMASI VE K.K.O.

YILLAR	ÜRETİM KAPASİTESİ (ton)	ÜRETİM MİKTARI (ton)	K.K.O. (%)
1997	1,415,393	758,000	53,5
1998	1,486,162	790,000	53,0
1999	1,560,470	861,000	55,0
2000	1,638,494	938,000	57,0
2001	1,720,419	1,022,000	59,0
2002	1,806,439	1,114,000	62,0

VIII.4. Türkiye Pamuk İpliği Dış Ticareti

Türkiye’nin gerçekleştirmiş olduğu *pamuk ipliği ihracatı*, en büyük alıcı olan Avrupa Birliği (o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu) ülkelerinin uyguladıkları kotalar kısılacında, 1980’li yılların sonlarına değin 100 bin ton yöresinde dalgalanmış, takip eden yıllarda ise çeşitli nedenlerle *kota dolduramama* sorunu sektörü bütünüyle sarsmıştır.

Pamuk ipliği ihracatı 1990’ların başlarında % 50’nin üzerinde şiddetli bir düşüşle, 1990 yılında ulaşmış olduğu 68 bin ton (248 milyon \$) seviyesinden 1992 yılına gelindiğinde 32,866 ton (102 milyon \$) seviyesine inmiştir. Bu düşüşün ardında yatan temel neden, AB üyesi ülkelerin Türk pamuk ipliği ihracatı üzerine koymuş oldukları % 12.1 oranındaki anti-damping vergisi olmuştur ⁶.

1994 yılı başlarında alınan iktisadî kararlar çerçevesinde; TL'nin hızlı devalüasyonu sayesinde, Türkiye orijinli pamuk ipliği fiyatlarının denizaşırı piyasalarda daha rekabetçi hale getirilmesi ihracatı körüklemiş ve 1993-1994 yılları arasında ihracat % 174 artarak 31,637 tondan 86,802 tona ulaşmıştır (Bkz. Tablo 18).

TABLO 19 : TÜRKİYE PAMUK İPLİĞİ DIŞ TİCARETİ (1990-98)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 *
İhracat	68,020	56,984	32,866	31,637	86,802	39,733	44,534	70,000	77,000
İthalat	30,810	27,667	26,943	62,132	53,289	58,795	43,000	41,000	42,000

* Tahmin.

KAYNAK : DTM; DPT (1995, 1996, 1998).

Ne var ki, 1995 yılına gelindiğinde yüksek düzeylerde seyreden yurtiçi ham pamuk fiyatları bu rekabet üstünlüğünü törpülemiş, ihracat % 54 oranında küçülerek 39,733 tona gerilemiştir.

1996 yılında AB ile gerçekleştirilen gümrük birliği, Türk tekstil ürünleri üzerindeki kotaların kaldırılmasını sağlamış ve sektör ihracat artışı konusunda büyük bir beklentiye girmiştir. Söz konusu gelişmelerin rakamlara yansımaları fazla gecikmemiş ve ihracat 1996'da 44 bin tonun üzerine çıkmış; 1997 yılı itibarıyla da 70 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Bununla beraber, yakın geçmişte yaşanan Asya ve Rusya orijinli krizler, son derece rekabetçi ve dış etkenlere açık iplik sektörünü olumsuz etkilemekte gecikmemiştir. Nitekim, 1998 yılı için tahmin edilen ihracat artışı sadece % 10 olmuştur.

Sektörde yaşanan bu olumsuz gelişmelerin belli başlı nedenleri ise şöyle sıralanmaktadır (Bodgener, 1997: 25):

- 1996 yılı başından itibaren kotaların kaldırılmış olmasına rağmen, AB, Türk pamuk ipliği ihracatına koymuş olduğu % 12.1 oranındaki anti-damping vergisi uygulamasını sürdürmüştür. Bu oran, Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelerden gerçekleştirdiği ithalata koymuş olduğu ithalat vergisinin iki katıdır.
- İktisadî resesyon, Almanya, İtalya ve Fransa gibi Türkiye'nin büyük pamuk ipliği ihraç piyasalarındaki talebi olumsuz etkilemiştir.
- Türkiye, eski Yugoslavya ve Doğu Avrupa'dan kaynaklanan, artan bir rekabetle yüz yüze kalmıştır.

- *Hükümet, TL'nin dış piyasalardaki değer kaybının, yurtiçi enflasyon oranından daha düşük tutulmasına yönelik bir güçlü para politikası takip etmiştir. 1996'nın ilk yedi ayında TL, USD karşısında % 37 ve DM karşısında da % 29 oranında değer yitirirken, pamuk ipliği fiyatları % 66 oranında artış göstermiştir.*

1990 ve 1993 yılları arasında Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu **pamuk ipliği ithalatı** % 100'ün üzerinde bir artışla 30,810 tondan 62,132 tona fırlamıştır. İthalattaki bu yükseliş, temelde, düşük yurtiçi üretimin, düşük iplik fiyatlarının ve yurtiçi talep artışının bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu yükseliş, liranın değer kaybettiği, yurtiçi talebin küçüldüğü ve diğer ihracatçı ülkelerin arz problemleri yaşadığı 1994 yılında kontrol altına alınabilmiş ve ithalat 53,289 ton düzeyine inmiştir. Ne var ki, 1995 yılında yurtiçi ham pamuk ve iplik fiyatlarının yüksek düzeylerde oluşması, ithalatta % 10 dolayında bir artışla sonuçlanmış, ithal edilen pamuk ipliği miktarı 58,795 ton olmuştur. 1996 yılı ve sonrasına bakıldığında ise, ithalat miktarlarının 40 bin ton yöresinde küçük marjlarda dalgalandığı ve fakat kayda değer bir sapmaya uğramadığı görülmektedir. Nitekim 1998 yılı için, ithal edilen pamuk ipliği miktarının 42 bin ton dolaylarında gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

VIII.5. Pamuk İpliği Fiyatları

Pamuk ipliği fiyatları, sektörde yaşanan yoğun rekabetin yol açtığı bir baskıyla karşı karşıyadır. Bunun yanı sıra, pamuk ipliği dış pazarından gelen sınırlı talep, ağırlıklı olarak ihracata yönelik üretim yapan firmaları büyük sıkıntıya düşürmektedir. Kimi zaman, dış piyasalarda, pamuk maliyetine iplik temin etmek mümkün olabilmektedir. Yakın geçmişte peş peşe ortaya çıkan ve etkilerini hâlâ sürdüren Asya ve Rusya krizlerinin dış piyasalarda yarattığı/yaratacağı çalkantılar da dikkate alındığında, mevcut rekabetin daha da kızışacağını söylemek kehanette bulunmak olmayacaktır.

Türkiye pamuk ipliği piyasasında oluşan fiyatlar, yoğun olarak üretimi ve ticareti yapılan iplik türleri itibariyle aşağıda verilmiştir.

TABLO 20 : PAMUK İPLİĞİ YURTIÇİ FİYATLARI

İPLİK TÜRÜ	FİYAT (\$/Kg. KDV hariç)
<i>Süper karde triko Ne 12/2</i>	2,75
<i>Karde dokuma Ne 20/1</i>	2,35
<i>Karde dokuma Ne 24/1</i>	2,45
<i>Karde dokuma Ne 20/2</i>	2,79
<i>Süper karde dokuma Ne 30/2</i>	3,55
<i>Karde triko Ne 20/1</i>	2,37
<i>Süper karde triko ve dokuma Ne 30/1</i>	2,90
<i>Penye dokuma Ne 30/1</i>	3,29
<i>Penye dokuma Ne 40/1</i>	3,71
<i>Süper penye triko ve dokuma Ne 60/1</i>	5,70
<i>Süper penye triko ve dokuma Ne 70/1</i>	6,65
<i>Open end Ne 6/1</i>	1,25
<i>Süper open end Ne 6/1</i>	2,05
<i>Open end dokuma Ne 8/1</i>	1,72
<i>Open end dokuma Ne 10/1</i>	1,74
<i>Open end dokuma Ne 12/1</i>	1,76
<i>Open end dokuma Ne 16/1</i>	1,82
<i>Süper open end triko ve dokuma Ne 20/1</i>	2,15
<i>Open end dokuma Ne 24/1</i>	1,94
<i>Süper open end triko ve dokuma Ne 30/1</i>	2,30

KAYNAK : *Dünya Gazetesi*, 2 Temmuz 1999; *TARİŞ*; *Sanko A.Ş.*

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye ekonomisinde, GSMH'ya olan katkısıyla, gerçekleştirdiği ihracat hacmiyle ve sahip olduğu istihdam kapasitesiyle kritik bir konuma yerleşen tekstil-konfeksiyon sektörünün, en önemli alt sektörlerinden birisini **pamuk ipliği** oluşturmaktadır. Tekstil-konfeksiyon sektöründe son yıllarda yapılan yatırımların yaklaşık % 80'inin iplik üretimine dönük olması (Erdoğan, 1997: 27) bu durumu açıkça gözler önüne sermektedir.

Türk tekstil sektörünün, belli başlı uluslararası piyasalarda, 1980 sonrası dönemde dışa açılma politikalarına paralel olarak kayda değer başarılarla imza atması ve nihayet 1996 yılı başında Avrupa Birliği ile gerçekleştirilen gümrük birliği anlaşmasının yarattığı iyimserlik atmosferi, yatırımcılar için bir hayli elverişli zemin hazırlamıştır. Bu ortam teşvik politikalarıyla da

beslenince, geleneksel sanayi sektörlerimizden olan tekstile yapılan yatırımlar muazzam boyutlara ulaşmış; bunun direkt bir sonucu olarak yaratılan üretim kapasitesiyle Türkiye, adını *büyük oynayan* ülkeler arasına yazdırmayı başararak, pamuk ipliği üretiminde *ilk altıya* dahil olmuştur.

Nitekim, 1988-97 yıllarını kapsayan dönem itibariyle dünya genelinde makine sevkıyatı incelendiğinde şu tespitler yapılabilmektedir: Söz konusu dönem içinde Türkiye'ye yönelik *kısa elyaf iğ* sevkıyatı toplam 2,414 bin adede ulaşmıştır. Bu tutar dünya genelinde gerçekleştirilen sevkıyatın % 6.7'sine karşılık gelirken, aynı zamanda Türkiye'yi dünya sıralamasında üçüncülüğe yerleştirmiştir. *Uzun elyaf iğ* sevkıyatında ise Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yeri % 6.8 pay ve toplam 295 bin adetle beşincilik olmuştur. *Open end rotor* sevkıyatında, son yıllarda dünyanın en büyük pazarı unvanını alan Türkiye'nin işgal ettiği yer, söz konusu dönem itibariyle, toplam 358 bin adet rotor ve % 8.3 pay ile dünya ikinciliğidir⁷.

Gerçekleştirilen bu yoğun makine alımları, doğal olarak, iplik üretim kapasitesinin hızlı bir biçimde artışıyla sonuçlanmış; 1996 yılı itibariyle Türkiye pamuk ipliği kurulu kapasitesi, kısa elyaf iğde 4,544 bin adet, % 2.8 pay ve dünya sıralamasında yedincilik; uzun elyaf iğde 743 bin adet, % 4.4 pay ve dünya sıralamasında beşincilik ve open end rotorda da 350 bin adet, % 4.3 pay ve dünya sıralamasında dördüncülük olmuştur.

Ne var ki, genelde tekstil-konfeksiyon sektörünün, özellikle pamuk ipliği alt sektörünün dengesiz ve plansız olarak realize edilen yatırımlar sonucunda kontrolsüz bir şekilde büyümesi, bir takım sorunları da beraberinde getirmekte fazla gecikmemiştir. Bu sorunlar, *sektörün kendi iç sorunları, iç ve dış pazar daralmasının neden olduğu sorunlar ve rakip ülkelerden (özellikle Uzak Doğu Asya ülkelerinden) kaynaklanan rekabet sorunları* olarak üç kategoride ele alınabilir⁸.

Bu sorunlardan birincisi, bilinçsiz bir yatırım furyasıyla sektörde fazla kapasite yaratılmasından kaynaklanmıştır. İplik üretiminde dünya genelinde kapasite fazlası varken, Türkiye'de kapasite fazlası yaratacak ölçüde, teknoloji açısından dünyadaki yatırım kararlarının tersine bir yönde ve pahalı sermaye ile yatırım yapılmış olması, maliyetleri arttırmış ve rekabet gücünü kırmıştır (TCMB, 1998). Bu tür sorunların, planlı-programlı teşvik ve yatırım politikalarıyla zaman içinde çözülme imkânı bulunmaktadır.

Büyük oranda dışa bağımlı sektörlerin yüz yüze geleceği en ciddî açmaz, kuşku yok ki, dış pazarlarda çeşitli nedenlerle oluşabilecek olumsuz atmosferdir. Dış ticaret performansı bakımından uluslararası pazarlara bağımlılığı açık olan tekstil-konfeksiyon ve dolayısıyla da pamuk ipliği sektörü, dış pazar daralmaları sonucu önemli tahribatlara maruz kalabilmektedir. İhracatımızın yaklaşık olarak yarısının gerçekleştirildiği Avrupa Birliği pazarında karşı karşıya kalınan anti-damping vergisi uygulaması, Türk pamuk ipliği sektörünün önünde duran ve acil çözüm bekleyen sorunların başında yer almaktadır. Dış pazar daralmasına yol açan diğer bir önemli sorun da öngörülmesi kolay olmayan iktisadî-finansal krizlerdir. En yakın örneği önce Uzak Doğu Asya'da ve akabinde de Rusya'da yaşanan ve kısa sürede pek çok ekonomiyi olumsuz yönde etkileyen bu tür krizler, tekstil sektörümüzün ihracat kabiliyetini büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. Bu durum, sektörde üretimin ve dolayısıyla kapasite kullanımının düşmesiyle sonuçlanmakla birlikte, sektördeki firmaların kendi sermaye ve finans yapılarına göre krizlerden etkilenme dereceleri de farklılık arz edebilmektedir.

Sektör için uzun süredir tehdit oluşturan düşük fiyatlı Uzak Doğu Asya menşeli iplik ve dokuma, yukarıda değinilen Asya krizi sonucunda, bu ülkelerin para birimlerini büyük boyutlarda devalüe etmeleriyle daha da ucuz hale geleceğinden, yerli üreticileri güç durumda bırakabilecektir. Özellikle open end iplikçiliğinde son yıllarda yapılan büyük ölçekli yatırımlarla üretim patlaması yaşanmış ve iplik fiyatları, kimi zaman, maliyet fiyatlarına kadar gerilemiştir. Zaten, open end iplik üretimini en maliyetli gerçekleştiren ülke konumundaki Türkiye'nin, bu gelişmeden büyük zarara uğrayacağı açıktır.

Öte yandan, pamuk ipliği alt sektörünü de ihtiva eden Türkiye tekstil-konfeksiyon sektörü, uluslararası piyasalarda, belli başlı rakipleri karşısında pek çok avantaja sahip bir iktisadî alandır. Ülkenin coğrafi konumu, sektöre, Avrupa pazarlarına uzak doğulu rakiplerinden daha düşük taşıma maliyetli ve daha süratli bir şekilde mal teslimi imkânı sunmaktadır. Bir bütün olarak tekstil sektörünün pazarlara ürün teslim süresi, Türkiye'nin en büyük rakibi konumundaki Çin'den (Kıta Çini) çok daha kısadır. Türkiye, aynı zamanda, orta doğu ülkeleri ve eski Sovyetler Birliği ülkeleri gibi yüksek potansiyel vaat eden gelişmekte olan piyasalara yakın bir yerde bulunmasının avantajlarına da sahiptir.

Pamuk ipliği üretimine ilişkin olarak bugün için gelinen noktada yapılması gereken, yeni kapasite artışı sağlayacak yatırımları değil, sofistike ürün imalatına yönelik modernizasyon

yatırımlarını, kalite arttırıcı yatırımları desteklemek olacaktır. Bilinçsiz bir yatırım atağı ile yapılan yatırımlar, open end iplik gibi bazı ürünlerde aşırı kapasite yaratılmasına neden olurken, sentetik karışımı, % 100 pamuklu, ince ve fantezi ipliklerde kapasite açığı doğmasına yol açmıştır. Zira, bu tür ince ve fantezi iplik üretiminde bulunan firmalar, genellikle büyük ölçekli entegre tesislere sahip bulunmakta, üretimlerinin büyük bölümünü de kendi ihtiyaçları için kullanmaktadırlar. Dolayısıyla, yurtiçi piyasaya yönelik bu tür ince ipliği arz eden az sayıda üretici faaliyet göstermektedir ki, bu da gerek iç gerekse dış talebi karşılamada yetersiz kalmaktadır.

Sonuç itibariyle sektör, bilinçsizce alınan yatırım kararlarıyla, düşük katma değerli ürün imalâtıyla, sınırlı bir pazara bel bağlamayla ve sağlıksız bir finansman yapısıyla bir yere varılamayacağını; bunun yanı sıra, rekabet koşullarının her geçen gün daha da acımasızlaştığı uluslararası piyasalarda varlığını sürdüremeyeceğini yaşadığı tecrübelerle artık öğrenmiş olmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Alpay H. R. (1999) 'Tekstil Krizleri', *Tekstil İşveren*, Sayı 229, Ocak 1999, (22).

Anson, R. (1999) 'World Capacities and Shipments of Textile Machinery' in *Textile Outlook International*, January 1999, Textile Intelligence Limited, (104-137).

Bodgener, J. (1997) 'Profile of the Textile Industry in Turkey' in *Textile Outlook International*, March 1997, Textile Intelligence Limited. (9-25).

Çolak, Ö. F. (1999) 'Küreselleşme Sürecinde Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Finansal Yapısına Bir Bakış', in M. Tuba Ongun ed., *Anadolu'da Hızla Sanayileşen Kentler: Kahramanmaraş Örneği*, Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara, (221).

Demir, S., Ü. Çamdalı ve H. Mutlu (1998) *Ring İplik Üretim Tesisi Fizibilite Etüdü*, YEGP-1998/18, Batman Ticaret ve Sanayi Odası, Mayıs 1998, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Matbaası, Ankara.

DPT (1995) *Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler, 1995 Yılı Geçiş Programı Destek Çalışmaları*.

DPT (1996) *Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) 1996 Yılı Programı Destek Çalışmaları*.

DPT (1998) *Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) 1998 Yılı Programı Destek Çalışmaları*.

DTM, *Dış Ticaret İstatistikleri*.

Dünya Gazetesi, 2 Temmuz 1999.

- Erdoğan, E. (1997) 'Tekstil ve Hammaddeleri Sektörünün Güncel Durumu', *İGEME'den Bakış*, Ekim-Aralık '97, Sayı 4, (27).
- Erdoğan, E. (1998) 'Türk Tekstilinin Dünü, Bugünü ve Yarını', *Capital Textile*, Eylül 1998, Yıl 1, Sayı 2 (38).
- ICAC (1998) *Cotton: Review of the World Situation*, International Cotton Advisory Committee, Vol. 52, No. 1, September-October 1998.
- ICAC (1999) *Cotton: Review of the World Situation*, International Cotton Advisory Committee, Vol. 52, No. 4, March-April 1999.
- ICAC (1998) *Cotton: World Statistics, Bulletin of the International Cotton Advisory Committee*, International Cotton Advisory Committee, October 1998.
- İGEME (1999) *Ar-Ge Info*, İGEME Dış Ticaret Bülteni eki, Mayıs 1999, Sayı 5.
- İTKİB (1998) *Tekstil ve Hammaddeleri Sanayi, 1998 Ocak-Haziran Performans Değerlendirmesi*, İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği AR&GE ve Mevzuat Şubesi, Temmuz 1998.
- Keleş, A. M. (1998) *Tekstil & Hazırgiyim 97*, Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Kredi İzleme Müdürlüğü, Mart 1998.
- Koç, E. ve E. C. Sabır (1998) 'Dünya ve Türkiye'de Tekstil Sektörü: Hammadde ve İplik', *Tekstil İşveren*, Sayı 222, Ağustos 1998, (28).
- Köse, A. H., ve E. Yeldan (1998) 'Dışa Açılma Sürecinde Türkiye Ekonomisinin Dinamikleri: 1980-1997', in *Toplum ve Bilim*, 77 Yaz, (45).
- Küçüker, C. (1999) 'Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Gelişimi ve Yeniden Yapılanması', in M. Tuba Ongun ed., *Anadolu'da Hızla Sanayileşen Kentler: Kahramanmaraş Örneği*, Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara, (51-79).

- Özer, A. (1997) *Pamuklu Tekstil Sektör Raporu*, Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası A.Ş. İktisat ve Araştırma Müdürlüğü, Aralık 1997.
- Özmen, H. (1998) ‘Oyunu Kurallarına Göre Oynamak !’, *Hedef*, İTKİB Aylık Dergi, Şubat 1998 Sayı 50, (34).
- Reutlingen T. F. (1998) ‘ITMA ’91 ve ’95 Tekstil Makinaları Fuarlarına Geriye Bakış’, *Tekstil Maraton’ Tekstil ve Konfeksiyon İletişim Dergisi*, Temmuz-Ağustos 1998, Yıl 8, Sayı 4, (54-55).
- Safel, N. ve S. Dedeoğlu (1998) *Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü*, Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Sektör Araştırmaları Serisi, No. 12, Ocak 1998.
- Tarakçıoğlu, I. (1998) ‘Dünya’da OE-İpliği En Pahalı Üreten Ülke-Türkiye’ *Tekstil İşveren*, Sayı 219, Ocak 1998, (8-12).
- TCMB (1998) *Sektör Bilançoları (1995-1997), İmalât Sektörü ’98 (1)*, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara, 1998.
- Tekinel, O. (1999) ‘Dünyada ve Türkiye’de Tekstil-Konfeksiyon Sektörü’, in M. Tuba Ongun ed., *Anadolu’da Hızla Sanayileşen Kentler: Kahramanmaraş Örneği*, Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara, (44).

Notlar

¹ Bu bölümün hazırlanmasında, geniş ölçüde, *COTTON : Review of the World Situation*, International Cotton Advisory Committee Vol. 52, No. 1, September-October 1998 ve Vol. 52, No. 4, March-April 1999'dan yararlanılmıştır.

² Pamuk üretiminde *sezon* ile kastedilen dönem, eylül ayından ağustos ayına kadar geçen zaman dilimini kapsamaktadır.

³ *Ring iplik sistemi*, doğal, sunî ve sentetik liflerin çok geniş numara aralıklarında, istenilen özellik ve kalitede iplik yapılmasına en uygun ve dünyada en yaygın kullanılan sistemdir. Sistem, hammadde halindeki liflerin açılması, temizlenmesi, taranması, çekilerek istenilen numaraya getirilip kopça-bilezik mekanizması vasıtasıyla bükülerek sarılması prensibine dayanmaktadır.

Open end sistem ise, ring sisteminden sonra dünyada en çok kullanılan sistem olup genellikle *rotor iplik sistemi* olarak anılmaktadır. Ring sistemine göre proses daha kısa ve üretim hızı daha fazladır. Sistemde, şerit halindeki lif, açma silindirleri ile açılır; lifler hava ile karışık olarak hafif metalden imal edilmiş, çapı 25-30 mm. arasında olan ve çok hızlı dönen rotor içine sevk edilir. Rotorun dönüşü ile büküm alan iplik çekim mekanizması vasıtası ile dışarı sevk edilir ve bobine sarılır. Ring sistemde her türlü iplik eğirilmekteyken, open end sistemde özellikle kısa lifler eğirilmektedir. Ring sistemden farklı olarak, open end sistemde telef halindeki liflerin tekrar eğirilerek geri kazanımı mümkün olabilmektedir. Bu sistem, genellikle, dokumaya elverişli ve kalın numaralı ipliklerin eğirilmesinde kullanılmaktadır. *Open end sistemde, ring sistemdeki üretim sürecinden iki aşama atlandığı için üretim maliyeti de düşük düzeyde kalmakta; buna karşın ring sisteme kıyasla daha düşük kalitede iplik elde edilebilmektedir* (Keleş, 1998: 23).

⁴ Bu bölümün hazırlanmasında, geniş ölçüde, Anson, R. (1999) 'World Capacities and Shipments of Textile Machinery' in *Textile Outlook International*, January 1999, Textile Intelligence Limited, (104-137)'den yararlanılmıştır.

⁵ Sektörün bugün için maruz kaldığı iç ve dış piyasa koşulları ve yatırım ortamı dikkate alınarak, önümüzdeki yıllar itibarıyla, pamuk ipliği üretim kapasitesindeki artışın % 5, üretim miktarındaki artışın ise % 9 dolaylarında olacağı öngörülmüştür.

⁶ 01.01.1996 tarihinde Avrupa Birliği ile gerçekleştirilen gümrük birliği sonrasında, mevcut kotalar kaldırılmakla birlikte, anti-damping vergisi yürürlükte kalmıştır.

⁷ 1996 yılında dünya genelinde gerçekleştirilen open end rotor sevkıyatının % 43,3'ü sadece Türkiye'ye yönelik olmuştur.

⁸ Tekstil sektörünün en temel sorunlarından bir tanesinin, belki de en önemlisinin, *sektörde karar vermenin gittikçe zorlaşması* olduğu belirtilmektedir. Sektörde, yatırım mercileri, sağlıklı yatırım kararı verebilmek ve sektörün bütününe bakabilmek için, güvenilir istatistiksel veri ve bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Ne var ki, *Türkiye'de tekstil sektörü ile ilgili hiçbir güvenilir istatistiksel veri ve bunlara dayanan sağlıklı bilgi mevcut değildir* (Alpay, 1999: 22).